

Sociionomen

STORT TEMA: VI GUIDAR TILL NYA SOCIALTJÄNSTLAGEN

EN TIDNING FRÅN AKADEMIKERFÖRBUNDET SSR

#7
2024

OMSTÄLLNING PÅGÅR

Så förbereder sig
Sveriges kommuner
för nya
lagen.

Nya SoL ställer krav på förebyggande arbete och ett arbete baserat på vetenskap och beprövad erfarenhet.

ÄR NI REDO?

Den 1 juli 2025 ska nya SoL träda i kraft.
Men än finns många frågor att reda ut.

Välkommen på konferens

Nya vägar att prata om hedersrelaterat våld och förtryck

I läroplanen står det att skolor ska arbeta för att förebygga hedersrelaterat våld och förtryck. Men hur skapar vi en trygg miljö där elever och föräldrar kan prata öppet om kön, normer och rättigheter?

Rädda Barnen och Fryshuset har i ett nytt projekt tagit fram nytt material om hedersrelaterat våld och förtryck: ett för lågstadiet, ett för högstadiet och gymnasiet samt ett för viktiga vuxna.

Fredag 10 januari 2025, 9:00-15:30

- Ta del av våra framgångar och utmaningar från projektet
- Om vårt nya klassrumsmaterial för lågstadiet
- Om vårt samtalsmaterial för att engagera föräldrar och viktiga vuxna
- Om vårt metodmaterial för högstadiet och gymnasiet
- Panelsamtal om arbetssätt kring hedersrelaterat våld och förtryck
- Föreläsning av Hanna Cinthio, expert med kunskap om hedersnormer

Plats: Hybridmöte. Digitalt eller Slagthuset i Malmö

Deltagande är gratis. Lunch och fika ingår vid deltagande på plats. Begränsat antal platser.

PS. Vill du testa det nya materialet i workshops den 14 eller 16 januari? Anmäl dig på samma länk.

Anmäl dig på raddabarnen.se/fri

Co-funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or EU CERV. Neither the European Union nor the granting authority can be held responsible for them.

Pengar är inte allt, men det hjälper

Det är ett drygt halvår kvar att förbereda sig. Den 1 juli 2025 ska den nya socialtjänstlagen träda i kraft och ingen kan egentligen sitta still i båten just nu. Lagen innebär en radikal förändring, åtminstone på pappret. Mer förebyggande arbete, insatser utan behovsprövning och ett arbetssätt som vilar på vetenskap och beprövad erfarenhet. Allt låter bra, men vad som händer i praktiken återstår att se.

Det är en redan pressad socialtjänst som ska ställa om. Det förebyggande arbetet ska byggas ut och insatser ses över, samtidigt som det kommer att dröja innan det får någon effekt på inflödet av ärenden att utreda. Det blir inget lätt pussel att få ihop.

REGERINGEN HAR visserligen tillfört pengar till omställningsarbetet, 8 miljoner kronor fram till år 2026. Det är långt ifrån tillräckligt, enligt såväl Akademikerförbundet SSR, SKR och Föreningen Sveriges socialchefer, FSS.

Men pengar är inte allt tänker ni kanske då. Nej, så är det förstås. Men de gör skillnad och med tanke på hur ofta våra politiker lyfter betydelsen av det förebyggande arbetet så vore det rimligt att också ge socialtjänsten riktigt bra

förutsättningar att klara av omställningen. Utan att personalen behöver gå på knäna.

MED DET SAGT, pengar är inte allt. I många kommuner pågår ett ambitiöst arbete med att skapa verklig förändring och det här numret av Socionomen ägnar vi nästan helt åt det omställningsarbetet. Vi guidar till de viktigaste förändringarna i lagen, vrider och vänder på begreppens betydelse och lyfter exempel på hur andra tänker och jobbar. Lund satsar till exempel på dubbelt ledarskap för att få första linjens socialtjänst på plats.

I Järfälla är det en och samma person som håller i omställningen till nya socialtjänstlagen och till nära vård och i värmäländska Grums ska Tillitsbyrån hjälpa till att bygga bättre relationer mellan olika professioner i kommunen. Det ska bli väldigt intressant att följa deras, och ert, arbete med omställningen till nya SoL.

PS. Socionomen är i år nominerad till Publishingpriset. Håll tummarna för oss när priset delas ut i början på november! DS.

Annika Sjöberg
Chefredaktör

Socionomen

Socionomen är Sveriges ledande oberoende tidskrift för kvalificerat socialt arbete och psykoterapi. Den är prenumererad och utkommer med åtta nummer per år. Ägare är Akademikerförbundet SSR. Tidskriften Socionomen, A4, Bondegatan 21, 116 33 Stockholm
Besök: Bondegatan 21

Socionomen ansvarar ej för inskickat material som inte är beställt.

**CHEFREDAKTÖR
& ANSVARIG UTGIVARE**

Annika Sjöberg
0706-58 88 95
annika@socionomen.se

**DIGITAL REDAKTÖR
& REPORTER**

Tommy Johansson
0702-17 74 54
tommy@socionomen.se

ART DIRECTOR

Louise Bååth
louise@a4.se

SKRIBENTER

Tommy Johansson
Annika Sjöberg
Anna Fredriksson
Fredrik Rubin
Karin Tideström
Charlotte Brunmark
Viktoria Myrén
Fredrik Söderlund

REDAKTIONSRÅD

Socionomen har två redaktionsråd, ett bestående av forskare och ett med yrkesverksamma socionomer. Mer information finns på socionomen.se.

ILLUSTRATION OMSLAG

Jens Magnusson

PRODUKTION

A4 Text & Form

SOCIONOMEN.SE

Nyheter och fördjupning om
socialt arbete och psykoterapi

PRENUMERATION

Akademikerförbundet SSR
08-617 44 00, knappval 5
prenumeration@akademssr.se
Prisuppgifter och info finns på
socionomen.se/prenumerera/

ANNONSBOKNING

AdSales Group AB
Marie-Louise Ganebrant
marielouise@adsales.se
072 - 322 54 11
Utgivningsplan på
socionomen.se/annonsera/

TRYCKERI

Norra Skåne Offset,
ISO 14001- och
ISO 9001-certifikat.
Socionomen finns även som
taltidning. Kontakta redaktionen
för information.

Akademikerförbundet SSR

07 I KORTHET

Aktuellt: Ny kurs vid Linnéuniversitetet ska vässa det brottsförebyggande arbetet.

10 NYA SOL I PRAKTIKEN

Tema: Lagen är efterlängtd och omställningen är i full gång. Men än finns många frågetecken.

20 SATSAR FÖREBYGGANDE

I fokus: Par ledarskap ska få fart på omställningen till första och andra linjens socialtjänst i Lund.

34 MIKAEL SKAGHAMMAR

Mötet: I Järfälla rattar Mikael Skaghammar både omställningen till nya SoL och den till Nära vård.

Mikael Skaghammar leder omställningen i Järfälla.

FOTO:KRISTIAN POHL

Den 1 juli 2025 är nya SoL tänkt att träda i kraft.

38 NYTT SÄTT ATT UTREDA

Verktyg: En ny utredningsmetod sparar tid och leder till bättre utredningar i Järva.

46 TILLITSBYRÅN I GRUMS

Reportage: I Grums har Tillitsbyrån skapat ett bättre samarbete mellan förvaltningar.

53 UPPFÖLJNING MED HJÄLP AV UNIKA DATA

Forskning: NUSO-studien följer upp omställningen med data direkt från socialtjänstens register.

DESSUTOM I SOCIONOMEN

58 DEBATT, 60 SETT, LÄST, HÖRT, 62 KRÖNIKA

Aktuellt

TEXT: TOMMY JOHANSSON

FOTO: LINNÉUNIVERSITETET

Ny kurs om brottsförebyggande arbete på Linnéuniversitetet.

Ny universitetskurs i brottsförebyggande arbete

UTBILDNING. Med ambitionen att förstå brottslighet på ett mångdimensionellt plan startar nu Linnéuniversitetet en ny kurs, "Brottsprevention: kunskapsbaserad praktik för att motverka och bryta ungas och vuxnas brottslighet".

Kursen är uppdelad i tre delar som innefattar både teori och praktik. Den första delen handlar om insatser innan en brottsutveckling sker, den andra om insatser avsedda att bryta en pågående kriminalitet och den tredje om rehabiliterande stöd för att återgå till ett liv utan brottslighet.

– Kursen ger en samlad nyckelkompetens om hur ett kunskapsbaserat brottsförebyggande arbete kan bedrivas idag, säger Torbjörn Forkby, professor i socialt arbete vid

Torbjörn Forkby

FOTO: LINNÉUNIVERSITETET

Linnéuniversitetet och kursansvarig.

– En sådan kompetens krävs för att skapa en grund för det preventiva arbetet som är stabil idag, men som också förbättras genom lärande över tid.

Framst riktar sig kursen till studenter på socionomprogrammet eller till verksamma socialarbetare. Men målgruppen är samtidigt bredare än så, förklarar Torbjörn Forkby.

– Det kan exempelvis handla om poliser som vill fördjupa sig inom dessa frågor, om personer med strategiska uppgifter inom brottspreventionen, om sådana som har sin anställning inom bostadsbolag, idéburna organisationer eller inom offentlig verksamhet. Kursen startar under vårterminen 2025.

Ny handbok om adhd-patienter med beroende

BEROENDE. Med förhoppning om att erbjuda bättre behandling till adhd-patienter med ett beroende har Svensk förening för beroendemedicin tagit fram en handbok. Det sker också mot bakgrund av att en av de vanligaste behandlingarna för adhd är läkemedel som är narkotikaklassade.

Joar Guterstam, medicine doktor och överläkare på Beroendecentrum i Stockholm, förklarar att förhållningssättet till personer med adhd som har ett beroende skiljer sig åt på många platser i landet.

– På vissa håll har man ordinerat höga doser centralstimulantia till många patienter i denna grupp, medan andra nästan avstått från att förskriva dessa läkemedel. Det är inte rimligt om vi ska ha en jämlik vård. Därför ville vi ta fram en handbok för att ha något att hålla i, säger han till tidningen Accent.

Handboken är tänkt att vara ett hjälpmedel framför allt till de som jobbar inom beroendevården men även till yrkesverksamma inom allmänpsykiatri.

FOTO: ANDREAS ANDERSSON KAROLINSKA INSTITUTET

FLER NYHETER FÖLJ FLÖDET
PÅ SOCIONOMEN.SE

→ **Missa inte!**

PANELSAMTAL MED SOCIONOMEN

SOCIONOMDAGARNA 12 NOVEMBER KL. 16.00

Nya socialtjänstlagen – från lagtext till verksamhet
Förberedelserna för den nya socialtjänstlagen pågår för fullt,
men är kommunerna redo?

Vad krävs för att socialtjänstlagens intentioner ska
bli verklighet och vilka är de bortglömda frågorna?

Niklas Eriksson
FOTO: PRIVAT

Erik Ulnes
FOTO: RÄDDA BARNEN

Kalle Pettersson
FOTO: EXPERIO LAB

Jan Jönsson
FOTO: LIBERALERNA

Niklas Eriksson, handläggare på SKR

Erik Ulnes, politisk rådgivare på Rädda barnen

Kalle Pettersson, senior policy designer på Experio Lab Sverige

Jan Jönsson, oppositionsborgarråd i Stockholm

Moderator: Annika Sjöberg,
chefredaktör för Socionomen

” Uppgifterna om att kriminella driver HVB-hem är bara toppen av ett isberg. ”

Barnombudsmannen Juno Blom i ett offentligt uttalande där hon kräver att ansvariga myndigheter ser över missförhållandena på svenska HVB-hem.

FOTO: BARNOMBUDSMANEN

Forskarskolan prisas med hedersutmärkelse

UTMÄRKELSE. För sitt arbete med att bygga broar mellan forskning och praktik inom socialt arbete tilldelas Forskarskolan för yrkesverksamma i socialtjänsten (FYS) 2024 års hedersutmärkelse av Centralförbundet för socialt arbete (CSA).

Kerstin Svensson

FOTO: MAGNUS MAGNTORN

– Vi är oerhört glada och stolta över detta erkännande, säger föreståndarna Kerstin Svensson och Lars Plantin i ett uttalande på skolans

hemsida.

Mer specifikt premieras skolan för sitt upplägg där doktoranderna ges möjlighet att arbeta halvtid inom socialtjänsten och halvtid med forskning.

Del av CSA:s motivering: ”Genom deltagandet får hela arbetsplatsen löpande tillgång till den kunskap som produceras inom forskarskolan men också kunskap kring hur forskning bedrivs.”

Bris krockar arm med gamingcommunityt

SPEL. Enligt uppgift från Bris spelar drygt hälften av alla barn och unga i Sverige onlinebaserade datorspel. För att bättre kunna nå gruppen och erbjuda stöd har Bris nu inlett ett samarbete med e-sportorganisationen Godsent.

– Bris ska finnas där barn finns. Att Godsent vill bidra med att ge barn kunskap om vart man kan vända sig när man behöver prata med någon, är vi väldigt glada över, säger Binaji Marouf, kommunikations- och påverkanschef på Bris.

En del i samarbetet är att Godsents gamingprofiler kommer lyfta vanliga ämnen som Bris ofta stöter på i sina samtal med barn, till exempel psykisk ohälsa, familj, vänner och kärlek.

– Alla delar av Bris arbete är extremt viktiga och vi kan dra vårt strå till stacken på ett sätt som tilltalar gamers. Vi vill vara med och sprida Bris budskap om att vilja och våga ta hjälp och att göra det i tid, säger Ludvig Sandgren, vd Godsent.

FOTO: POKEN

88%

Så många av ungdomarna i Jönköpings län i åldrarna 15-17 år överskrider Folkhälsomyndighetens nya riktlinjer för skärmtid (2-3 timmar för gruppen). Detta enligt en ny folkhälsoenkät inom Region Jönköpings län.

FOTO: HÅKAN RÖDDE

Ny roman skildrar livet bakom murarna

I Sluten anstalt möter läsaren Kriminalvården inifrån, i scener inspirerade av författarens egna erfarenheter. Romanen är en uppgörelse med myndigheten – och med ett Sverige besatt av hårdare straff.

Vad handlar boken om?

– Det är en roman, där man får följa en ung kvinna som börjar jobba inom Kriminalvården och ganska snabbt inser att det är en hel del som är fel med verksamheten.

Vilka är de huvudsakliga

problemen inom Kriminalvården?

– Det finns mängder av problem: tystnadskultur, destruktiva hierarkier. Anställda som försöker jobba enligt ett medmänskligt arbetssätt blir ofta misstänkliggjorda, får sparken eller slutar själva. 20 procent av alla kriminalvårdare sade upp sig förra året.

– Den större frågan handlar om den stora expansionen, att man ska öka antalet klienter från 9 000 till 27 000 på mindre än tio år. Och det finns inget belägg för att det ska funka. Att sätta människor i fängelse kostar väldigt mycket pengar, och är en mycket inskränkande åtgärd, då ska man verkligen ha fog för att göra det.

Det finns väldigt lite, om ens någon, forskning som visar att det är effektivt.

Du har själv erfarenhet av att arbeta på anstalt, och en del av dina erfarenheter speglas i texten. Varför ville du skriva den här boken?

– Det finns två anledningar. En är rent litterär: Jag har alltid drömt om att skriva en skönlitterär bok. Den andra är mer politisk. Det var under valrörelsen 2022, när jag såg alla de här valaffischerna och vilken riktning Sverige var på väg att gå mot, som jag kände att jag ville bidra till ett annat perspektiv. Just nu är det väldigt mycket fokus på hårdare straff, och väldigt lite på hur Kriminalvården ska utformas för att kunna genomföra sitt uppdrag.

Är det överhuvudtaget ens vård som man bedriver, eller handlar det bara om straff? "Straffverket", som SD vill döpa

om myndigheten till...

– Precis. Det hade faktiskt varit en mer passande titel på myndigheten. **Finns det risk för att den skönlitterära formen hindrar boken från att få en större politisk påverkan?** – Så kan det vara. Det blir svårare att peka på specifika situationer, eftersom jag har anonymiserat allting. Samtidigt tror jag en skönlitterär bok har potential att nå fler än en fackbok gör, som mest läses av de insatta.

Tommy Johansson

→ Fanny Klang

ÅLDER: 26 år.

GÖR: Författare och student på juristprogrammet på Stockholms universitet.

AKTUELL: Med romanen Sluten anstalt, som handlar om Kriminalvården.

Nya SoL innebär ett rejält skifte i fokus. Socialtjänsten ska få bättre verktyg att ta sig an de sociala problem vi har i dag. Har lagstiftarna lyckats? Och hur ska kommunerna klara omställningen? Socionomen har svaren.

TEXT ANNIKA SJÖBERG ILLUSTRATION JENS MAGNUSSON

TEMAINNEHÅLL

NYA SOCIALTJÄNSTLAGEN

SÅ BLIR NYA SOL

Hur ska omställningen fungera? **12**

FOKUS FÖREBYGGANDE

Lund inför första linjens socialtjänst. **18**

VAD ÄR VETENSKAP?

Vi reder ut begreppen. **25**

"VI HAR INTE GJORT LÄXAN"

Utvecklingen av dagens SoL. **28**

RÄCKER PENGARNA?

Regeringen satsar 8 miljarder kronor. **32**

NY METOD FÖR UTREDNING

Tar mindre tid och blev ofta bättre. **34**

MÖT MIKAEL SKAGHAMMAR

Han leder omställningen i Järfälla. **36**

FORSKNING

NUSO ska ge stöd i omställningen. **36**

Luftslott eller paradigmskifte?

Ambitionerna är höga. Få har invändningar mot intentionen i nya SoL, men än finns flera frågetecken kring hur den ska omsättas i praktisk verksamhet.

Det är ungefär 40 år sedan sist. Men nu, efter många år av utredning, långbänk och beredning ska Sverige få en ny socialtjänstlag. Den 1 juli 2025 väntas nya SoL träda i kraft.

När socialtjänstminister Camilla Waltersson Grönvall presenterade lagrådsremissen i början av juli 2024 betonade hon att landets socialsekreterare förtjänar bättre förutsättningar, och bättre verktyg. Förväntningarna är högt ställda, både från profession och politiker, men frågan är vad den nya lagen kommer att ge? Och vad krävs för att omställningen till en mer förebyggande och kunskapsbaserad socialtjänst ska bli verklighet?

DET ÄR EN NÖJD socialtjänstminister som tar emot i sitt arbetsrum i centrala Stockholm. Nöjd med att den nya socialtjänstlagen nu är på väg att bli verklighet.

– Jag har nog aldrig varit med om att en lag är så efterlängtd som den här. Sen kan man alltid diskutera innehållet men i stora delar verkar de flesta vara rätt överens om att intentionen i lagen går åt rätt håll.

Ministern konstaterar att nuvarande SoL, från 1982, skrevs i ett helt annat samhälle.

– Jag tror till exempel inte att någon kunde föreställa sig att vi skulle ha barn och unga som dras in i organiserad brottslighet, säger hon.

Fredrik Hjulström,
socialpolitisk chef,
Akademikerförbundet SSR
FOTO: THERESIA VISKA

Monica Engström,
socialrättsjurist,
Akademikerförbundet SSR
FOTO: THERESIA VISKA

Enligt Camilla Waltersson Grönvall innebär den nya lagen ett paradigmskifte, där kravet på att jobba förebyggande och utifrån vetenskap och beprövad erfarenhet är de största och viktigaste förändringarna.

– Socialtjänstens arbete handlar inte bara om myndighetsutövning utan också om det här nära arbetet som är så viktigt för att kunna bygga förtroende och tillit. Det gör att man också får bättre förutsättningar att kunna sätta in insatser och möta människor i besvärliga situationer, säger hon.

PÅ AKADEMIKERFÖRBUNDET SSR är Monica Engström, socialrättsjurist, och Fredrik Hjulström, socialpolitisk chef, också glada att lagen nu är på väg att bli verklighet. De har båda varit med i utredningsarbetet och menar att kombinationen av kunskapsbaserat arbete, krav på förebyggande arbete och möjligheten att ge insatser utan behovsprövning tillsammans har potential att göra socialtjänsten bättre för kommuninvånarna. Samtidigt saknar de en del bitar. En sådan bit är ett tydligt krav på att kommunens samhällsplaneringsfunktion ska delta i det förebyggande arbetet, en annan är frågan om behörighet. Vad krävs egentligen för att kunna bedriva socialt arbete utifrån vetenskap och beprövad erfarenhet? Är ett legitimationskrav vägen framåt, mer likt hur det fungerar inom hälso- och sjukvården?

Utöver de saknade pusselbitarna ser de också vissa potentiella fallgropar, inte minst kopplat till regeringens och Tidöpartiernas politik som helhet.

” Risken är förstås att de som behöver stöd i stället undviker kontakt. ”

– Hela den här lagrådsremissen går ut på att man ska bli mer tillgänglig och mindre hotande, samtidigt kommer flera andra utredningsdirektiv där det är mycket piska. Till exempel att du ska kunna bli av med barnbidraget om du inte tar emot stöd av socialtjänsten, säger Fredrik Hjulström.

– Ja, jag förstår inte riktigt hur det här ska gå ihop. Risken är förstås att de som behöver stöd i stället undviker kontakt, eller undanhåller information, och då kan problemen ändå eskalera, säger Monica Engström.

Men, med detta sagt menar de att det lagförslag som nu lagts fram har rätt ansats. Den stora frågan nu är hur kommunerna ska klara av att ställa om. På många håll pågår redan ett intensivt arbete. Det anställs omställningsledare, utreds och bildas nätverk. För någon enkel checklista på vad varje kommun bör göra finns inte. Det finns ingen gemensam definition av vad förebyggande arbete innebär, och i den del som handlar om insatser utan behovsprövning är det också upp till varje kommun att avgöra vad som ska erbjudas.

Ett tag var det tal om att skapa en lista av insatser som skulle finnas i alla kommuner men den idén skrotades, för vad är poängen för en kommun att ha insatser för avhoppare om det största problemet i kommunen är hemlösheten?

Att det inte finns en modell för alla gör att varje kommun behöver göra en egen kartläggning av sin sociala situation. Det är här samhällsplaneringen kommer in, menar Fredrik Hjulström.

– Man måste titta på hur kommunen ser ut och vilka sociala problem och utmaningar som finns. Sen får man se vilka insatser som har stöd i vetenskap och beprövad erfarenhet för att jobba förebyggande med de problemen, säger han och fortsätter:

– Jag tänker att det framöver kommer att bli mer likt som regionpolitiker behöver förhålla sig till hälso- och sjukvården. Då måste man bli betydligt bättre på att planera och följa upp verksamheten, säger han.

Monica Enström tar vid:

– De flesta kommuner vet precis hur många kronor man gör av med och vad de ska räcka till,

▶ men eftersom de flesta kommuner inte mäter resultaten för brukarna så vet man inte hur många som faktiskt blir hjälpta. Nu kommer man behöva börja svara på de här frågorna.

ATT STÄLLA OM arbetssättet hos alla landets socialtjänster lär bli en trög process. Ingen Socionomen pratat med räknar med att allt kommer att vara på plats och fungera den dagen lagen träder i kraft. I dagsläget är det dessutom oklart hur efterlevnaden av lagen ska följas upp, och av vem. Hur vet man till exempel att en kommun jobbar förebyggande i tillräckligt hög utsträckning? Räcker det att anställa en extra fältassistent? Att man erbjuder rehabilitering för äldre, eller några olika familjebehandlingsprogram? Eller krävs det betydligt mer än så? Det är inte heller klart hur det ska följas upp att de insatser som ges är rätt, utifrån vetenskap och beprövad erfarenhet. Camilla Waltersson

Camilla Waltersson
Grönvall (M),
socialtjänstminister
FOTO: NINNI ANDERSSON

Grönvall nämner Socialstyrelsen, som har uppdraget att vara kunskapsmyndighet, SBU och SKR:s arbete med kunskapsspridning.

Men hon kan inte ge besked om ifall exempelvis IVO kommer att få ett granskande uppdrag.

– Det som är klart är att det kommer att följas upp. Nu har lagrådsremissen nyligen kommit och vi arbetar på hur vi ska säkerställa att uppföljning sker. Det här är en oerhört viktig lagstiftning för oss så vi kommer att följa det noga, säger hon.

Socialtjänstministern betonar också att ansvaret för att implementera den nya lagen inte bara ligger på socialförvaltningarna, utan på hela kommunen.

– Det här är kommunchefens angelägenhet i allra högsta grad. Det är kommunalrådets och de ledande politikernas och förvaltningschefernas jobb att sätta sig in i vad lagen innebär, för det här arbetet ska genomsyra hela kommunen, säger hon. ◀

ENLIGT FÖRSLAGET TILL NY SOL SKA SOCIALTJÄNSTEN:

1 Arbeta förebyggande
Kommunerna får ett tydligare och utökat ansvar att förhindra och motverka att problem och att uppkomna problem eller behov inte förvärras eller blir mer omfattande. Socialtjänsten ska arbeta förebyggande och kommuner ska inte kunna bortprioritera tidiga insatser.

2 Bli lättare att nå
Socialtjänsten ska vara lätt tillgänglig. Det innebär att det ska vara enkelt för enskilda att ta och ha kontakt med socialtjänsten och att socialtjänsten ska nå ut till enskilda med information om verksamheten.

3 Erbjuder insatser utan långa utredningar
Socialtjänsten ska kunna erbjuda insatser utan behovsprövning. Hjälpen ska erbjudas tidigt. Trösklarna för att få, och vilja ta emot insatser, ska sänkas och möjligheterna att erbjuda hjälp tidigt öka. Idag krävs oftast en utredning innan insatser kan erbjudas.

4 Arbeta utifrån vetenskap och beprövad erfarenhet
På samma sätt som en läkares metoder ska vara vetenskapligt underbyggda ska även socialtjänstens insatser ha ett vetenskapligt stöd.

→ Detta händer nu:

Lagrådsremissen som presenterades den 4 juli 2024 lämnas till Riksdagen för beslut. Lagen planeras träda i kraft den 1 juli 2025.

5 röster om nya SoL

FOTO: SARA REIS

1 Andreas Wetterberg, enhetschef för UngAngered i Göteborg.

”Jag är rädd att man tänker att man redan gör allt rätt”

På vilket sätt tror du att nya SoL kommer göra skillnad?

– Jag tror att den kan bli ett viktigt verktyg, inte minst för oss i Göteborg. Vi har ett stort misstroende mot socialtjänsten här, dels på grund av desinformationskampanjen, dels för att vi har lämnat många av våra förortsområden och satt oss på kontor. Lagens intention att komma närmare invånarna kan därför bli väldigt bra, att enklare och snabbare kunna erbjuda hjälp och stöd, exempelvis till föräldrar att klara av sin föräldraroll eller till barn för att de ska lyckas i skolan, utan att insatsen ska

behöva ha ett utredningskrav.

Vad ser du för risker?

– Att vi inte tar intentionen till oss, att vi bara läser innantill om en första linje som är ute och jobbar mer. Om vi inte ser det här som en uppmaning att förändra arbets sättet och organisera om oss i grunden så tror jag det kommer bli svårt.

– Jag är rädd att man tänker att man redan gör allt rätt, och bara behöver informera om det lite mer. Man kanske skapar en enhet som informerar om allt fint man gör, och så stannar det där. Då tror jag man kommer hamna helt snett.

Tommy Johansson

FOTO: HENNA OHRANEN

2 Åsa Lundström Mattsson, projektledare vid Stiftelsen Allmänna Barnhuset.

På vilket sätt tror du att nya SoL kommer göra skillnad?

– Förhoppningen är att de här skärpta skrivningarna som rör barnets rätt att få information och möjlighet att komma till tals ska göra skillnad och innebära ett starkare barnrättsperspektiv inom socialtjänsten. När det nu står inskrivet i lagen så hoppas jag att det inte ska gå att runda de frågorna längre.

– Jag tycker också att det är bra att socialtjänsten får en större inriktning på förebyggande arbete. Även om det stått inskrivet sedan tidigare så får det nu en starkare markering i lagen. Det blir annars så lätt att myndighetsutövningen tar den största platsen.

”Lagtexten specificerar inte i tillräckligt hög grad vad förebyggande arbete innebär.”

Ser du några risker med den nya lagen?

– En farhåga är att även om det nu står mer om förebyggande arbete så rör det sig om ganska svepande formuleringar. Lagtexten specificerar inte i tillräckligt hög grad vad förebyggande arbete verkligen innebär. Då finns det en fortsatt risk att socialnämnder inte prioriterar det i konkurrens med myndighetsutövningen.

Tommy Johansson

3 Fredrik Lundh
Sammeli, social-
politisk talesperson
för Socialdemokraterna.

”Det är en stor reform som behöver följas av satsningar”

På vilket sätt tror du att den nya lagen kommer att göra skillnad?

– Om man tittar på vad som är mest banbrytande så tänker jag att tillhandahålla insatser utan individuell behovsprövning är den stora radikala förändringen. Det tror jag kommer bli viktigt i många typer av frågor, till exempel föräldrastöd, barn och unga som är på väg in i kriminalitet och våld i nära relation.

– Det som också sticker ut, men som kanske inte är lika omdanande, är sökbara orosanmälningar. Det är en liten del men kommer att betyda oerhört mycket. Inte minst när det gäller att stärka barnrättsperspektivet, som var en av ingångarna till varför Socialdemokraterna sjösatte arbetet med den nya lagen.

Vad anser du vara orosmolnen kring nya SoL?

– Det här handlar ju om att vända en skuta som under lång tid jobbat allt mindre förebyggande. Vi behöver tydliggöra ska-kravet att jobba förebyggande. Det är en stor reform som behöver följas av satsningar, uthållighet och någon form av arbetsro. Regeringen har sagt att man kommer tillföra pengar. Jag hoppas att det verkligen blir så, det kommer vi följa och bevaka eftersom det är en grundläggande förutsättning.

Begreppet ”förebyggande arbete” har kritiserats för att vara för vagt. Vad tänker du om det?

– Det finns en sådan risk. Det här är en väldigt

komplex lagstiftning, bara lagrådsremissen var ju otroligt omfattande med många hundra sidor. Visar det sig att lagen är för otydlig så får vi förtydliga, men jag tänker att i det här läget är det viktigt med en riktning som handlar om att vända utvecklingen genom att tidigt kliva in och arbeta förebyggande.

Finns det något som du saknar?

– Det är lite för tidigt att säga eftersom vi inte har sett slutprodukten än. Jag kan tycka att det är anmärkningsvärt att det har tagit regeringen två år och att det ständigt har skjutits fram. Nu är ju beskedet att propositionen kommer presenteras först på andra sidan årsskiftet, det kommer bli ett intensivt arbete för utskottet att säkerställa att vi hinner sätta oss in i den slutliga produkten.

– Men annars är det ingenting som jag utifrån lagrådsremissen har saknat hittills. Det är väldigt mycket en spegling av arbetet och den utredning som Margareta Winberg (S) genomförde på Socialdemokraternas uppdrag. Det ligger i linje med vad vi har tyckt ha varit viktigt.

Tommy Johansson

4

Håkan Jönsson,
professor
i socialt arbete
vid Lunds universitet.

På vilket sätt tror du att den nya lagen kommer att göra skillnad?

– Det ser ut som en lagstiftning som kommer att ge möjligheter till väldigt mycket, men frågan är vad som kommer hända. Det positiva är att det tycks finnas en stor entusiasm inom socialtjänsten.

– Det är också ett väldigt stort fokus på barn. Det är bra men samtidigt, hur ser det långa perspektivet ut? Just nu står barnen i samhällets fokus. Men kommer det se likadant ut om tio år? Man måste också se till att lagen inte blir för tung på ett område och för allmänt behandlande på andra.

Vad ser du för risker?

– Att socialtjänsten ska bli mer lättillgänglig och att medborgarna ska kunna söka stöd utan individuell behovsprövning är en stor vinst. En nackdel är att det kan leda till en ökad kommunal olikhet.

– Det här förenklade sättet fungerar kanske bäst i ett

system utan marknadsaktörer. Hur kommer det här att utvecklas, är det här vi kommer se framtidens skandaler? Man kommer saluföra ett utbud där socialtjänsten betalar för insatsen, som sedan kommer utföras mer eller mindre väl. Det här har vi ju tidigare sett inom hemtjänsten.

Tommy Johansson

”Just nu står barnen i samhällets fokus, men kommer det att se likadant ut om tio år?”

5

Sabina Orstam, avdelningschef på Socialstyrelsen.

”Vi måste vara uthålliga och ha tålamod”

På vilket sätt tror du att nya SoL kommer att göra skillnad?

– Socialtjänsten väntas bli mer lättillgänglig och mer förankrad i både kunskap och forskning. Vi ser också att den nya lagen lägger fram ett tydligt och förebyggande ansvar för kommunerna. Det blir tydligare nu att det sociala arbetet inte bara är en fråga för socialtjänsten utan för hela kommunen, för skolan till exempel och för fritiden.

– Jag tror att det här kommer ta tid. Det är inte så att socialtjänster sitter och väntar, det här är ett omställningsarbete som redan är påbörjat men det gäller att ha tålamod innan man ser effekten.

Ser du några risker?

– Jag ser framför allt möjligheter från mitt perspektiv, snarare än risker. Med det sagt så har vi ett arbete att göra när det kommer till förtroende, inte minst när det gäller tilliten till socialtjänsten men också mellan myndigheter.

– Det kommer att kräva förändrade arbetssätt, det gäller inte bara kommunerna utan också oss på myndigheterna. Jag ser det här som ett långsiktigt arbete där vi måste vara uthålliga och ha tålamod. Vår roll blir att lyssna in vad kommunerna behöver samtidigt som vi fortsätter att sprida den kunskap och de metoder som vi vet fungerar.

Tommy Johansson

FOTO: LINNA NYBERG SOCIALSTYRELSEN

En förebyggande socialtjänst – men hur?

Alla står startklara inför omställningen till ett mer förebyggande arbete. Men det finns också stora hinder på vägen, som begränsad budget och stuprörsorganisationer, menar Åsa Furén-Thulin på SKR.

TEXT ANNA FREDRIKSSON

ILLUSTRATION JENS MAGNUSSON

Åsa Furén-Thulin, sektionschef, SKR
FOTO: SKR

vara med i de läges- och behovsanalyser SKR gör tillsammans med Socialstyrelsen.

– Det är viktigt för att se vad man behöver lägga till och inte minst vad som kan tas bort, säger hon.

Åsa Furén Thulin betonar också att lagen måste vara en angelägenhet för hela kommunen, över förvaltningsgränser och mandatperioder.

– I omställningsarbetet måste skola och samhällsbyggnad, kultur och fritid också vara med. Och regionen. Facken behöver också känna sig trygga och att de är med i processen.

För att små kommuner ska klara lagens krav krävs menar hon att det krävs avtalsamverkan, att tänka mer mobilt och mer digitalt. Och att i det som ligger utanför myndighetsutövningen också använda sig av andra yrkeskategorier än socionomer.

ETT OROSMOLN i omställningen är finansieringen. Regeringen har, utöver de åtta miljarder som kommer med den nya lagen (se s. 32), och som ska fördelas över fyra år, aviserat ytterligare satsningar för att motverka ungdomskriminalitet, vilket Åsa Furén Turin ser som välkommet, men otillräckligt.

– Det här arbetet är otroligt långsiktigt och tar minst tio år. Samtidigt måste kommunerna jobba med det som redan hänt, och vissa har extremt tuffa kostnader. Kravet på att hålla sin budget kan bli ett hinder för omställningen, säger hon.

På FSS, Föreningen Sveriges socialchefer, där Monica Persson är ordförande, ser man att kommunerna jobbar allt de kan med omställningen.

Mer förebyggande arbete – det har blivit som ett mantra under de senaste åren så kravet på förebyggande arbete är välkommet. Åsa Furén-Thulin, sektionschef för socialtjänst och jämställdhet på SKR, kan inte nog betona hur tacksam hon är för att lagen innehåller ett skall-krav på det förebyggande.

– I tuffa tider har man lagt ner det förebyggande, så kan man inte hålla på, säger hon.

Men hon ser också hinder i omställningsarbetet, till exempel viljan att hålla budget och kommunernas stuprörsorganisationer.

DEN SVÄRASTE DELEN med omställningen är enligt Åsa Furén-Thulin förutsättningarna för planeringen, där det inte är självklart vad som egentligen menas med förebyggande arbete.

– Socialstyrelsen och kommunerna behöver ha en lägsta nivå. Vi har också en anmälningsplikt som går väldigt långt. Hur ska vi hjälpas åt för att lotsa de här familjerna så att de får bästa möjliga hjälp på tidigt stadium utan att frångå anmälningsplikten?

För att få bra stöd uppmanar hon alla att

” Det kommer att vara en träningsperiod i att öka tilliten till kommunerna.

– Det som krävs är att man styr om, så att det finns mycket att erbjuda tidigt i kontakterna. Vi är baktygda av administrativa flöden. Nu får vi möjlighet att också sätta till en insats utan utredning och biståndsbeslut. Men det blir en utmaning att försöka göra både ock.

HUR REGELVERKET kommer att se ut runt beslut och dokumentation kring en icke biståndsbedömd insats vet vi inte än. Därför är det bra att jobba lagom fort, menar Monica Persson, och tycker det är för tidigt att se konkreta svårigheter.

– Alla tänker att man vill och att förebyggande är en bra idé. I flera ärenden kommer vi in för sent idag, när det blivit för destruktivt.

Ofta vet folk vad de behöver och Monica Persson tror att många familjer och enskilda skulle kunna känna att de fått mycket hjälp om alla beslut inte ligger på samma ställe i kedjan.

– Det är inte vi som ska skärskåda vilka brister som finns till att börja med utan målet blir att hitta adekvat stöd i dialog med människorna. Sedan kvarstår alltid att funkar det inte så måste man in i det vanliga spåret med utredning och så vidare. Det förebyggande kommer inte att bita på allt så det är viktigt att fortsätta göra orosanmälningar.

FÖRHOPNINGEN är att de som drar sig för att bli registrerade själva kan tacka ja till socialtjänstens förebyggande insatser.

– Men det kan vara svårt att få folk att fatta den här förändringen. Det kommer att vara en träningsperiod i att öka tilliten till kommunen, vilket är något som blivit naggat i kanten, säger Monica Persson. ◀

PROLONGED EXPOSURE THERAPY FOR PTSD (PE)

FYRA DAGARS INTENSIVUTBILDNING, MARS 2025

www.ptsd.se/workshop2025

Hanna Dimbodius, leg psykolog, certifierad utbildare och handledare i PE

Diana Fabian, socionom, leg psykoterapeut, handledare, DBT-terapeut, certifierad utbildare och handledare i PE

Missa inte vårt
NYHETS BREV!

Håll utkik efter Socionomens nyhetsbrev. Senaste nytt om socialt arbete. Landar i din mejlbox varje torsdag morgon.

Par i ledarskap bygger upp första linjen i Lund

Två chefer: en för första linjens socialtjänst, och en för andra linjen. Tillsammans ska de leda Lunds arbete med att förflytta resurser från utredande arbete till förebyggande insatser.

TEXT ANNA FREDRIKSSON FOTO JULIA LINDEMALM

Framtidens socialtjänst i Lund

MÅL: Att i juli 2025 kunna ge fler invånare med någon form av social problematik möjlighet till råd, stöd och insatser utan biståndsbedömning.

START: Nov 2023.

VAD BEHÖVS: Skifte från myndighetsutövning till mer lättillgängliga och förebyggande insatser.

Lunds kommunhus Kristallen har gemensam reception för ett antal olika förvaltningar som socialtjänst och stadsbyggnad. Strömmen av besökare i den ljusa entrén ger en känsla av aktivitet och miljön är långt ifrån vad många slitna socialkontor annars kan erbjuda. Här jobbar Anna Burston, ansvarig chef för första linjen och projektledare för omställningsarbetet och Elisabeth Svanberg Eriksson, chef för andra linjen, i ett parledarskap för att tillsammans driva socialtjänsten i en ny riktning.

– Att starta nya verksamheter i första linjen förutsätter även förändring i andra linjen. Vi måste ställa om i hela kedjan och samtidigt se till att våra resurser till barn och unga med omfattande

behov också räcker till, och har kvalitet, säger Elisabeth Svanberg Eriksson.

NÄR HON TILLTRÄDDE 2020 var hon ensam verksamhetschef. I takt med att uppdraget växte, flera nya lagar planerats och trätt i kraft, inflödet ökat och kraven på verksamheten växt så blev det ensamma chefsuppdraget inte längre hållbart. Lund med sina 130 000 invånare, varav runt 20 000 studenter, har haft få skjutningar kopplade till gängkriminalitet jämfört med många andra kommuner. Men hela den aktuella samhällsdebatten bidrar till extra fokus på tidiga och förebyggande insatser även här.

Kollegan Anna Burston var tidigare verksamhetschef för socialpsykiatri men i november 2023 började hon sitt nya uppdrag.

– Det är höga förväntningar från lagstiftaren. Föreningen Sveriges Socialchefer, där jag är

→ Anna Burston

GÖR: Projektledare för omställningen i hela förvaltningen och verksamhetschef för första linjen inom BUF.

OM PARLEDARSKAP:

”Vi tänker båda att det ska bli bra för helheten. Det är kul, avlastande, mindre ensamt. Vi hanterar ganska svåra frågor och då är det skönt att ha någon att diskutera med.”

I dag finns så mycket rädslor, menar Anna Burston. I och med omställningen hoppas hon att de ska bli mer synliga, och att fler ska våga söka stöd av egen kraft.

- ▶ aktiv, driver förändringen och jag var redan inne i frågorna och visade intresse.

Elisabeth Svanberg Eriksson fyller i:

– Vi vill ha en hel vårdkedja och då såg vi fördelar med att göra hela verksamhetsområdet barn och unga till ett gemensamt ansvar. Vi ville ha fart i utvecklingen så att lusten och energin ska gå till medborgarnas bästa. En organisatorisk förändring nu skulle ha bromsat utvecklingsarbetet.

Hittills har de inte uppfattat att parledarskapet skapat någon oro, ingen otydlighet eller rörighet för enhetscheferna. Vissa enhetschefer har också delat ansvar, så det är ingen kontroversiell tanke i kommunen.

SEDAN EFTER SOMMAREN håller de i varsin ledningsgrupp, en för första linjen och en för andra linjen.

– Att sitta på möten och känna att det här rör inte mig, då får man ett lågt engagemang. Fler-talet frågor som tas upp ska vara sådant där jag

” I första linjen ska vi verka på andras arenor, det är svårt men alla tjänar på det. ”

kan bidra och som rör min arbetsvardag, säger Elisabeth Svanberg Eriksson.

UNDER HÖSTEN kommer de att påbörja tre stora uppgifter som gäller hela förvaltningen och alla målgrupper: ett nivågraderingsprojekt, de ska hitta nya processer och flöden för biståndslösa insatser och så arbetet med vägen in – mottagningens roll.

– De tre hänger ihop och flätas samman till ett bra flöde. Hur mycket man måste utreda för varje insats och frågan om den alls ska utredas är en

Elisabeth Svanberg Eriksson

GÖR: Verksamhetschef för andra linjen.

OM NYA SOL: "Många längtar tillbaka, nya SoL är ju till viss del en återgång, men vi har samtidigt lärt oss mycket. Vi har professionaliserat det sociala arbetet men tappat det nära samarbetet, att vara ute och vara mer lättillgängliga. Det som vi nu ska återuppta."

viktig del av omställningen. Bara det mest ändamålsenliga ska dokumenteras och utredas och här behöver vi vara bra synkade, säger Anna Burston.

HISTORISKT HAR Socialstyrelsens riktlinjer, föreskrifter och det som granskningsmyndigheter varit intresserade av att granska, haft en stor övervikt på utredning och dokumentation och mindre fokus på insatssidan, menar Anna Burston. Det synsättet har blivit normerande och i omställningen finns det därför en naturlig osäkerhet kring vad man kan utreda mindre, och hur det ska gå till.

Skyddsuppdraget kan man aldrig ducka, och med det följer ett långtgående utrednings- och dokumentationskrav. Däremot behöver det inte gälla alla socialtjänstens delar. Upptäcker man i de tidiga insatserna att behoven är större och komplexa ska det finnas enkla övergångar till mer omfattande vård och stöd. Det är också viktigt att första och andra linjens socialtjänst inte blir isolerade öar. De verksamheter som startas nu ska

samordnas tillsammans med andra. Som det nya skolsociala teamet.

– I första linjen ska vi verka på andras arenor, det är svårt men alla tjänar på det. Mycket av min tid går till att vara på olika samverkansmöten på strategisk nivå med skolan, hälso- och sjukvårdens olika delar och andra, säger Anna Burston.

Elisabeth Svanberg Eriksson fortsätter:

– Ett skolsocialt team i första linjen kan följa upp ett barn som andra linjen har släppt. Då har vi inte bara mottaget och anmälningar som kontaktyta utan når barnen på fler arenor. När vi vill närma oss skolan är det jättemånga som vill samverka med oss så vi måste hitta balans och rikta arbetet där vi vet att det finns risker.

Utöver att vara lättillgängliga på rätt plats för snabb hjälp för barnets behov finns också behov av att utveckla arbetet med en tydligare differentiering, vikta olika nivåer och styra ganska tydligt.

HUR OMSTÄLLNINGEN ska finansieras är ännu inte klart. I Lund består resurserna i dag av en mix av alla statsbidrag som går att söka, en satsning på en ny uppsökarverksamhet som politikerna gjort och en omprioritering till tidigt stöd som ligger inom budgetramen.

– Vi är vana att jobba med tuffa prioriteringar, det har vi gjort i många år och det är en del av vardagen. Men förskjutningen mot mindre myndighetsutövning och mer förebyggande kan ta många år men i övergången måste vi göra både och, säger Elisabeth Svanberg Eriksson.

Anna Burston fortsätter:

– Vi kan inte heller hämta hem hela förflyttningen genom att administrera mindre. Och vi vet inte riktigt hur omställningsmedlen kommer att fördelas, om man till exempel vill rikta dem till något specifikt.

STÖRSTA RISKEN är enligt båda att de inte ska få rätt ekonomiska förutsättningar, att de som fördelar resurserna inte tar chansen – nu. Satsningar görs på rättsväsende och polis, men motsvarande har ännu inte allokerats till socialtjänsten.

– Det finns ett momentum nu där alla vill arbeta. Det är både en statlig och kommunal fråga att omprioritera och satsa. Det skapas förväntningar, vi omnämns som lösningen, säger Anna Burston.

Och Elisabeth Svanberg Eriksson fyller i:

– Vi tror på det sociala arbetets kraft. Vi ser hur vi kan göra skillnad och vad vi hade kunnat göra. ◀

Chefers arbetsmiljö en nyckel när kommuner och regioner ska klara kompetensförsörjningen

Forskning kring ledarskap fokuserar ofta på individuella förmågor och egenskaper. Men i svenska kommuner och regioner har chefernas organisatoriska förutsättningar blivit ett allt viktigare fokus. Nu testas allt fler metoder för att satsa på chefernas arbetsmiljö. Mycket finns att vinna när chefer mår bra och vill stanna.

Foto: Kristofer Samuelsson / Suntarbetsliv

Organisatoriska förutsättningar för en chef handlar till exempel om antal medarbetare, hur chefsuppdraget är formulerat och vilka stödfunktioner som finns.

– Individens förmåga är förstås viktig i ledarskapet. Samtidigt kan du ha de allra bästa egenskaperna som individ, men saknas grundförutsättningarna i organisationen kommer du ändå ha svårt att göra ett bra jobb som chef. Det blir inte heller en rimlig arbetsmiljö och därmed inte hållbart över tid, säger Lisa Björk, docent och forskningsledare vid Institutet för stressmedicin inom VGR.

Forskarna ser utmaningar kring chefer med stort personalansvar som befinner sig närmast mötet med brukare. Första linjens chefer pressas ofta både uppifrån och nerifrån i organisationen.

Hur chefer har det påverkar alla

För chefer inom omsorgen handlar vardagen ofta om schemapussel, bemanning och personalärenden.

När budgeten ska hållas, medarbetarnas arbetsmiljö behöver utvecklas och brukarnas olika behov ska tillgodoses, kan värdekonflikter uppstå. I skolans värld befinner sig skolläring under press från kommunledning, personal och föräldrar när budget, läroplan, enskilda elevärenden och frågor om arbetsmiljö ska hanteras och balanseras.

Chefer glöms i arbetsmiljöarbetet

– För mig som chef för chefer i en så utsatt position som rektorer är det viktigt att tänka på förutsättningarna. Ett särskilt APT för rektorerna har varit ett bra sätt lyfta frågan löpande. Just detta att faktiskt ha särskilda forum och former för dialog om chefernas arbetsmiljö är en bra och viktig grund att bygga vidare på, säger Christer Staaf, som är skolchef i Vilhelmina kommun. Rektorernas arbetsmiljö påverkar ytterst skolbarnens skolmiljö

Så här kommer din organisation igång

- **Kom ihåg chefernas arbetsmiljö** i det systematiska arbetsmiljöarbetet.
- **Kartlägg** hur det är att vara chef hos er.
- **Ta upp frågan** på ledningsnivå.
- **Skapa forum för chefer**, till exempel arbetsplatsträffar.
- **Utveckla chefers organisatoriska förutsättningar** med hjälp av Chefoskopet från Suntarbetsliv.

Fakta/Suntarbetsliv

+ Suntarbetsliv är en ideell förening och drivs gemensamt av de fackliga organisationerna och arbetsgivarorganisationerna SKR och Sobona.

Scanna och gå direkt till Suntarbetslivs stöd kring hot och våld.

suntarbetsliv

– så det är viktigt för alla, konstaterar han.

Vid inspektioner nyligen identifierade Arbetsmiljöverket många brister i arbetsmiljön för första linjens chefer inom privat sektor. Man fann också att cheferna inte alltid ses som arbetstaggare och därför faller mellan stolarna i det systematiska arbetsmiljöarbetet.

Mycket att vinna när chefer stannar

Motsvarande utmaningar finns i regioner och kommuner. Allt fler utvecklar nu chefernas organisatoriska förutsättningar, för att rusta långsiktigt och klara både kompetensförsörjning och arbetsmiljöarbetet.

Stöd och metoder finns för att komma igång, till exempel Suntarbetslivs verktyg Chefoskopet. Det har använts med framgång av många verksamheter som ett led i att ge cheferna rätt förutsättningar. ■

”Vetenskap kan betyda väldigt olika saker”

Enligt nya socialtjänstlagen ska verksamheten bedrivas i enlighet med vetenskap och beprövad erfarenhet. Men vad betyder det egentligen? Och hur ska de fina formuleringarna omsättas i praktiken?

TEXT KARIN PERSSON ILLUSTRATION JENS MAGNUSSON

Utvecklingen mot en mer kunskapsbaserad socialtjänst har pågått länge. Den nya formuleringen i socialtjänstlagen kan därför kännas som en självklarhet, men vad den faktiskt innebär är desto mindre självklart.

Dels finns frågetecken kring hur den här delen av lagen ska kunna implementeras och kontrolleras, dels råder skilda uppfattningar om vad ”vetenskap” och ”beprövad erfarenhet” egentligen betyder.

– Kontentan är att de här begreppen är väldigt löst definierade. De används på ett otal sätt, i olika sammanhang och av olika aktörer. Från Socialstyrelsens sida menar vi att begreppen behöver definieras och att det behövs ökad samsyn. Vi måste veta vad vi menar, så att vi inte pratar över huvudet eller förbi varandra, säger Emanuel Åhlfeldt som är utredare på Socialstyrelsen, och som i en tidigare roll vid forskningsenheten Nestor FoU-center analyserat just begreppen vetenskap och beprövad erfarenhet i socialtjänsten.

VETENSKAP, SÄGER HAN, kan i det här sammanhanget betyda väldigt olika saker beroende på vem man frågar. Antingen kan man luta åt att det huvudsakligen är interventionsstudier och

Emanuel Åhlfeldt,
utredare, Socialstyrelsen
FOTO: LINA NYBERG

Urban Markström,
professor,
Umeå universitet
FOTO: MATTIAS PETERSSON

effektstudier av behandlingsmetoder och andra insatser för brukarna som är intressanta. Då blir vetenskapsbegreppet ganska synonymt med evidens.

Men man kan också luta åt andra hållet, och mena att vi måste kunna ta till oss all typ av forskning som är relevant för att organisera och bedriva en socialtjänst av god kvalitet.

– Då handlar det inte bara om studier om specifika insatser, utan det kan vara forskning om organisation, styrning, ledarskap och utvecklingsarbete. Massor av forskningsfält skulle kunna vara relevanta om man har den hållningen.

NÄR DET GÄLLER BEPRÖVAD erfarenhet används begreppet på väldigt olika sätt utan att skillnaderna synliggörs, menar Emanuel Åhlfeldt. En del anser att betoningen ska vara på just ”beprövad”, i den mening att erfarenheten ska vara systematiskt testad för att räknas. Andra lyfter i stället fram att essensen i beprövad erfarenhet är den skicklighet som erfarna socionomer byggt upp efter årtal i yrket – den praktiska eller tysta kunskap som gör någon till en omdömesgill yrkesutövare.

– Som jag ser det ryms inte den tysta kunskapen i begreppet beprövad erfarenhet. Däremot är det väldigt viktigt och central kunskap som absolut inte får slarvas bort. Beprövad erfarenhet kan man ju i princip läsa sig till som nyanställd, medan erfarenheten hos en omdömesgill yrkesutövare måste erövas genom år i yrket. Vi vet att arbetsplatser med hög personalomsättning eller många nyanställda inte kommer att ha samma förutsättningar att bedriva bra verksamhet.

EMANUEL ÅHLFELDT ser flera hinder på vägen mot en mer kunskapsstyrd socialtjänst. Ett är att det behövs mer relevant forskning på området. Ett annat är att många som arbetar inom socialtjänsten inte har förutsättningar att ta till sig forskning på ett optimalt sätt. Han jämför med hälso- och sjukvården:

– Läkare med långa utbildningar och stark professionell kollegialitet har andra förutsättningar att värdera och ha en dialog kring forskning än

vad många yrkesgrupper i socialtjänsten har. Där har vi dessutom stora personalgrupper som inte alls har någon akademisk utbildning, säger han.

URBAN MARKSTRÖM är professor vid Institutionen för socialt arbete på Umeå universitet och en av författarna till den nyutkomna boken *Erfarenhet, vetenskap, kunskap* – för den kritiskt tänkande socionomen. Han menar att ett visst ansvar att arbeta kunskapsbaserat förstås faller på den enskilda socionomen, som förhoppningsvis har tränats att tänka kritiskt och jobba med solida kunskapskällor redan under utbildningen. Men för att förändringen i lagen verkligen ska kunna implementeras krävs mycket mer, till exempel att SKR driver på kompetensutvecklingsinsatser och att Socialstyrelsen fortsätter att formulera och revidera nationella riktlinjer på olika områden som berör socialtjänsten.

– Och så har arbetsgivaren förstås ett jättestort ansvar att skapa incitament för fortbildning. Väldigt många socionomer inom socialtjänsten har en stor arbetsbörda. Det är en dålig matchning mellan den kunskapssökande organisationen och anställda som lever under en ständig tidspress, säger han.

Precis som Emanuel Åhlfeldt understryker Urban Markström vikten av att fortsätta satsa på praktikrelevant forskning om socialtjänsten för att den nya formuleringen i lagen ska kunna omsättas i praktiken.

En annan stor fråga handlar om hur kommunerna ska lyckas implementera evidensbaserade insatser och rensa upp bland dem som inte ger goda resultat.

” Det finns en hög ambition att stärka kunskapsutvecklingen. Men här tror jag snarare att lagstiftningen kan få en principiell betydelse. ”

– Det där kan vara jättesvårt för en kommun att orka genomföra. Risken är att man bara bygger på och bygger på, och till slut har man en hel rad med insatser som är ganska osorterade utifrån vilket kunskapsstöd de olika arbetssätten har.

SANNOLIKT KOMMER den nya formuleringen i lagen att få ganska små konsekvenser, tror han. Det må låta pessimistiskt, men Urban Markström är i själva verket positiv. Han menar att utvecklingen mot en mer kunskapsbaserad socialtjänst tog fart redan i slutet av 1990-talet – verkligheten har gått före lagstiftningen.

– Det finns en hög ambition från statliga aktörer, kommuner och forskningsfinansiärer att stärka kunskapsutvecklingen inom socialtjänsten. Ibland vill man införa en ny lag för att förändra verkligheten i grunden, men här tror jag snarare att lagstiftningen kan få något slags principiell betydelse. Den kan bekräfta att det här är en viktig utveckling, säger han. ◀

ANNONS

nytida

Vi gör världen lite bättre, en människa i taget

Nytida ger stöd till barn, unga, vuxna och familjer inom både funktionsnedsättning och psykosocial problematik. Vi finns här för dig, med över 460 verksamheter runt om i landet.

Läs mer om oss på nytida.se

SÅ FICK SVERIGE EN SOCIALTJÄNSTLAG

1967

SOCIALUTREDNINGEN

Under Socialchefsdagarna startar en diskussion under rubriken "Sociallagstiftningen – hjälpmedel eller hinder?". Från den punkten blir socialcheferna drivande i frågan om en ny lagstiftning.

1968

SKUGGUTREDNING

Socialchefer, forskare, fackliga organisationer och studenter startar en skuggutredning till Socialutredningen. Man betonar att arbetet ska vila på kunskapsutveckling och forskning. Socialutredningen kompletteras med beteendevetenskaplig expertis.

10

1977

10-PUNKTSPROGRAMMET

Socialutredningens slutbetänkande lämnas över till regeringen. Den innehåller också ett 10-punktsprogram, ett slags tilläggsdirektiv till utredningen.

Förebyggande insatser, den enskildes integritet och en reformerad institutionsvård är mål som nämns. Arbetet mot en ny socialtjänstlag börjar på riktigt.

1974

PRINCIPBETÄNKANDET

Socialutredningens så kallade principbetänkande överlämnas till regeringen. Begreppet "socialtjänst" börjar användas för första gången när man i betänkandet talar om behovet av en ny socialtjänstlag. Förslagen i betänkandet väcker stor uppmärksamhet.

1982

NY SOCIALTJÄNSTLAG

Den nya lagen träder i kraft, men diskussionen fortsätter under 80- och 90-talet. Utredningar och ändringar avlöser varandra.

Varning för vaga begrepp

Förebyggande arbete och en grund i kunskap och forskning. Begreppen känns igen från förr. Martin Börjesson, docent vid Marie Cederschiöld högskola, ser risker med urvattnade begrepp.

Vad är det som har drivit fram utvecklingen av den nya socialtjänstlagen?

– Jag tror att man såg det som en nödvändighet att försöka ställa frågorna; vad ska vi ha socialtjänsten till och hur ska den organiseras? Det har varit så många småändringar av lagen kors och tvärs så den har liksom förlorat sin vägledande styrkraft. Ytterst blir det i stället enskilda socialarbetare som får sitta och fundera över hur fasen man ska göra i olika situationer.

Ger den nya lagen socialtjänsten rätt verktyg?

– Delvis skulle jag säga. En fråga som jag faktiskt tycker att man har lyckats med är den om en lättillgänglig socialtjänst. Det är ju omöjligt att dra någon skarp gräns för när man ska göra en biståndsbedömning och när man inte ska göra det. Självklart måste socialarbetare vara professionella och göra bedömningar, socialtjänsten är ju inget snabbköp. Samtidigt måste det vara lättillgängligt, även vid bedömningar, så att man vinner folks förtroende.

Finns det delar där du upplever att nya SoL brister?

FOTO: JOHAN STIGHOLM

”Man vill så gärna hissa förebyggandeflaggan, och så nöjer man sig med det.”

– Det är betoningen av det förebyggande perspektivet. Det är såklart omöjligt att inte gilla förebyggande arbete men jag är orolig för hur vagt begreppet har blivit.

– Man vill så gärna hissa förebyggandeflaggan och så nöjer man sig med det. Vi måste faktiskt skärpa oss och precisera vad förebyggande arbete är, vilket resultat ger det, hur ska det organiseras och följas upp? Där har vi

inte gjort vår läxa.

– Sedan tror jag inte att man kan ställa det förebyggande emot det individinriktade. För mig är det inte antingen eller. Jag tror att det sociala arbetets legitimitet vilar på att man finns där för människor som behöver hjälp. Ibland får jag känslan av att man pratar om förebyggande arbete för att man vill slippa det individinriktade. Så kommer det ju aldrig att bli. Vi behöver båda. ◀

1997

SOCIALTJÄNSTUTREDNINGEN

En utredning tillsätts för att se över SoL och socialtjänstens uppgifter. Utredningen drar slutsatsen att lagens grundläggande struktur och konstruktion inte bör förändras.

2000-talet

DET BÖRJAR KNAKA

SoL:s helhetsperspektiv utmanas. Det utreds om exempelvis beroendevården och den sociala barnvården ska omfattas av annan lagstiftning. Det börjar knaka i fogarna.

2017

STARTSKOTTET FÖR NYA SOL

Regeringen påbörjar en översyn av SoL. Tre år senare presenteras slutbetänkandet ”Hållbar socialtjänst – en ny socialtjänstlag”. Sommaren 2024 presenteras förslaget till nya SoL.

Hur ställer ni om inför nya SoL?

TEXT TOMMY JOHANSSON

ANETTE STORK STJERNSTRÖM,
enhetschef, förebyggande
enheten, Huddinge
kommun

YVONNE THILANDER,
socialdirektör, Linköpings
kommun

”För att kunna möta familjers behov av stöd kommer vi behöva utveckla nya samarbeten.”

Hur ställer ni om inför nya SoL?

– Vi har redan idag en väl utbyggd förebyggande enhet med ett brett utbud av stöd till föräldrar genom våra familjecentraler, nära samarbete med förskolan och våra föräldrarådgivare i nära samverkan med skolan. Hela enheten är på olika sätt aktiva och finns ute i våra olika områden, och våra familjecentraler finns utspridda på olika platser.

Med den nya lagstiftningen kommer våra insatser ges en större tyngd och fler familjer får förhoppningsvis hjälp tidigare.

Vad ser du som de största utmaningarna i omställningsarbetet?

– När fler familjer hänvisas till oss för stöd kommer det leda till en ökad arbetsbelastning. Där får vi se över hur resurser fördelas framöver utifrån omställningsarbetet. Förhoppningsvis minskar det på myndighetssidan men det kommer ta tid och vi kommer se dubbla kostnader under en period.

– För att kunna möta familjers behov av stöd kommer vi även behöva utveckla nya samarbeten med föreningar, organisationer och civilsamhälle som verkar i våra olika områden. Vi har redan påbörjat detta men kommer behöva utveckla det ännu mer.

Ger den nya lagen rätt verktyg?

– För mig som jobbar med ansvar för det förebyggande arbetet för barn och unga och deras familjer så är det en mycket välkommen lag som betonar just vikten av tidiga insatser och förebyggande arbete.

Vad hoppas du att det nya lagen ska ge för effekt hos er i Linköping?

– Jag hoppas att vi inte ska behöva fokusera lika mycket på handläggning och dokumentation, till förmån för att kunna vara mer med familjer, barn och ungdomar, och andra med sociala problem. De senaste 15 åren har det bara växt på, det går åt så mycket tid till administration.

Hur arbetar ni för att nå dit?

– Linköping är en kommun som av tradition haft mycket insatser och service, men det vi har sett är att insatserna inte alltid har riktats mot dem som behöver dem allra mest. Därför försöker vi nu skruva om arbetssätten: Hur når vi dem som bäst behöver oss?

Det kan till exempel handla om att vara mer tillgängliga i hela kommunen. Har vi en mottagning inne i stan så är det ofta de mer etablerade människorna i samhället som kommer dit. Det behöver inte vara fel men vi behöver nå alla med allvarliga problem. Då får vi röra oss dit där de befinner sig.

Social- och omsorgsnämnden behöver spara pengar, samtidigt som man ska ställa om till nya SoL. Vad tänker du om det?

– Även om kostnaderna behöver minska så har vi väldigt mycket pengar. Däremot går mycket, mer än i alla andra jämförbara kommuner, till kostnader för placeringar. Då vet vi att det ofta är för sent. Utmaningen ligger i att ställa om så att pengarna går till förebyggande insatser och når målgruppen tidigare.

EVA BÖRJESSON ÖMAN, socialchef, socialförvaltningen i Piteå kommun

Hur ställer ni om inför nya SoL?

– I grunden så handlar det om att läsa in sig på förändringarna och på vad det öppnar för möjligheter att tänka annorlunda. För oss handlar det också om att tydligt kroka arm med politiken.

Saknar du något i lagstiftningen?

– Ett förslag i lagrådsremissen handlade om ändringar i plan- och bygglagen, där sociala aspekter tydligare skulle vävas in i ett tidigt skede i kommunernas arbete med planläggning och översiktsplaner. Det finns inte längre med vilket är synd.

– Det skulle ha varit en puff i rätt riktning för kommunal planering och säkrat ett gemensamt ansvarstagande i frågor som är viktiga ur ett samhällsutvecklingsperspektiv.

Vad ser du för utmaningar?

– Det här är ett långsiktigt arbete och vi har precis börjat kartlägga de insatser vi har i dag och det svåra är att göra det tillsammans. Man behöver också lägga på en politisk vilja och ambitionsnivå.

Hur upplever du engagemanget från politiken?

– Självklart ser vi framför oss att detta inte bara är en socialtjänstfråga utan en fråga för hela kommunen. Det är viktigt ur ett samhällsplaneringsperspektiv. Det handlar om bostadsförsörjning, hemlöshet, våld i nära relation, det brottsförebyggande området. Här har vi allt att vinna på att samlas.

– Vi från socialtjänsten behöver också bjuda in oss själva i flera olika sammanhang där vi kan lyfta våra frågor.

”Självklart ser vi framför oss att detta inte bara är en socialtjänstfråga utan en fråga för hela kommunen.”

En kunskapsbaserad socialtjänst

Vårdnad, boende och umgänge., 6u

Boken har blivit ett standardverk. I denna sjätte upplaga behandlas många nya frågeställningar inom samtliga områden. Samtliga kapitel har varit föremål för uppdateringar och omarbetningar.

Mats Sjösten

ISBN: 978-913902529-0

LSS – konkreta ärendefrågor, 2u

Boken är tänkt att utgöra ett bedömnings- och tankestöd kring de ofta förekommande frågor som kommuner och handläggare brottas med. Den är utformad enligt fråga-svar-modellen.

Finn Kronsporre

ISBN: 978-913902629-7

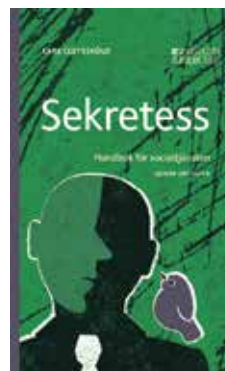

Samhället och de unga lagöverträdarna, 9u

I boken beskrivs inledningsvis de allmänt brottsförebyggande insatser som särskilt avser unga människor.

Lars Clevesköld

ISBN: 978-913902940-3

Sekretess, 7u

Boken beskriver huvuddragen av de bestämmelser som är av betydelse för sekretessprövningen vid en socialförvaltning.

Lars Clevesköld

ISBN: 978-913902941-0

8 miljarder kronor – räcker det?

Åtta miljarder kronor fördelat på fem år. Det är vad regeringen har avsatt för omställningen till den nya socialtjänstlagen. Alldeles för lite, menar flera stora aktörer.

TEXT FREDRIK RUBIN

När Socionomen pratar med Åsa Furén-Thulin, sektionschef på SKR, är hon tydlig på två punkter: Hon är väldigt positiv till omställningen till ny socialtjänstlag och tror att resultatet kommer att bli positivt, samtidigt är hon orolig över finansieringen.

– Under flera år kommer kommunerna att behöva arbeta på det gamla sättet med det stora inflödet av ärenden, och samtidigt med det mycket kostsamma förebyggande arbetet som nu blir ett ska-krav. Det kommer bli ekonomiskt tufft och det kommer att ta tid, säger Åsa Furén-Thulin.

HON ÄR INTE ensam om den åsikten. Föreningen Sveriges socialchefer, FSS, och Akademikerförbundet SSR har också kritiserat regeringen för att inte satsa tillräckligt mycket pengar på omställningen. Åsa Furén-Thulin anser dessutom att tidsperioden på fem år är orealistisk.

– Man brukar säga att det tar 10–15 år att göra en mer omfattande förändring av det här slaget. Med den nya socialtjänstlagen krävs det att hela samhället, inte bara socialtjänsten, tänker om för att stoppa inflödet av nya ärenden och arbetat förebyggande.

I en beräkning SKR gjort har de jämfört omställningens finansiering med den som tilldelades vården för omställningen till Nära vård. Motsvarande summa för socialtjänsten, räknat utifrån antal anställda och den ekonomiska omsättningen, skulle landa på 16,5 miljarder kronor per år, med LSS borträknat. Socialtjänsten får alltså nöja sig med

Åsa Furén-Thulin,
sektionschef, SKR
FOTO: SKR

betydligt mindre summa för omställningen.

Är komplexiteten i omställningarna jämförbar?

– Ja, jag kan inte se att omställningen inom vården skulle vara så mycket dyrare än den som nu ska ske inom socialtjänsten.

Redan under 2024 delades 650 000 kronor ut till varje kommun för att användas till läges- och behovsanalyser och planering inför den nya socialtjänstlagen. En skaplig summa för en liten kommun, och mer försumbar för storstadskommuner, vilket också lett till kritik.

– Vi var tydliga med att man inte fick missa de små och mellanstora kommunerna, de behöver också pengar för en anställd som arbetar med omställningen. Men vi menade inte att storstäderna skulle få samma summa, de behöver en större summa givetvis.

Hur resterande 7,8 miljarder kronor kommer fördelas och användas är i skrivande stund oklart. Vad som är tydligare är att det inte finns något krav på hur det förebyggande arbetet ska bedrivas, bara att det måste bedrivas. Hög ambition eller rent av ineffektivt arbetssätt, kan komma att stå en kommun dyrt.

– Tanken är att inflödet av ärenden på sikt ska minska av det förebyggande arbetet. Men det kommer ta årtal innan det förändras. ◀

Finansieringen i siffror:

- 1** **2024** Varje kommun får 650 000 kronor i statsbidrag till för läges- och behovsanalyser och planering inför den nya socialtjänstlagen. Totalt 200 miljoner kronor.
- 2** **2025:** 1,2 miljarder kronor fördelas till kommunerna.
- 3** **2026-2028:** 2,2 miljarder kronor fördelas årligen till kommunernas omställningsarbete.

Stärk dina medarbetare & dig själv

Vidareutbildning på högskolenivå
för yrkesverksamma

Ett urval av våra utbildningar

- Socialt arbete med unga i och omkring gängkriminalitet 7,5 hp
- Sexuellt våld och sexuell exploatering 3 hp
- Risk och skyddsbedömningar för våldsutsatta barn: föräldrar som utövar våld - iRiSk 7,5 hp
- Family Talk Intervention (FTI) - när någon i familjen är svårt sjuk 7,5 hp
- Affektbeteori för socialarbetare och kuratorer 7,5 hp

Marie Cederschiöld högskola

tidigare Ersta Sköndal Bräcke högskola

mchs.se/uppdrag

uppdrag@mchs.se • 08-555 051 19

Grödbygården
EN KUPAD HAND FÖR LIVET

En chans för familjen

Grödbygården ligger i nordöstra Skåne, i en by omgiven av hav, sjöar och bokskogar. I frisk miljö skapar vi förutsättningar att ta fatt i den utvecklingstråd som slagit knut baserat på vår långa erfarenhet och unika kompetens. Genom behandling hjälper vi barn och föräldrar till trygga relationer. I utredningsuppdrag vägleder våra noggranna observationer till val av insatser.

Vill du veta mer? Ring 0456-229 41 eller besök www.grodbygarden.se

Nanolfsvillan

Utrednings- och behandlingshem
för familjer med barn. Vi tar emot
familjer med barn 0-16 år samt
blivande föräldrar.

Vi erbjuder:

- Boende i egen lägenhet i kollektiv miljö.
- Närhet till personal dygnet runt.
- Relationsbyggande förhållningssätt.
- Hög kompetens och en stabil personalgrupp med lång erfarenhet.
- Personal med socionom/högskolekompetens dag-, kväll-, natt och helg.
- Egen pedagogisk verksamhet.

Placeringar enligt SoL, LVU och skydd.

Beläget i centrala Finspång.

www.nanolfsvillan.se • tel. 0122-159 89

“DET HANDLAR OM MAKTDELNING”

Mikael Skaghammar ska leda omställningen till ny socialtjänstlag i Järfälla kommun.
– Vi som offentlig aktör får backa tillbaka till förmån för individens beskrivning av sina behov, säger han.

TEXT KARIN TIDESTRÖM FOTO KRISTIAN POHL

“ÄNTLIGEN ÄR LAGEN i kapp vårt sätt att tänka.” Orden är Mikael Skaghammars. Han är enhetschef på preventionsenheten i Järfälla kommun utanför Stockholm, men just nu är han tjänstledig för att processleda omställningen av socialtjänsten i Järfälla i och med den nya socialtjänstlagen.

– Mitt uppdrag är att förbereda förvaltningen på omställningen och påbörja en förändringsresa, berättar han.

Preventionsenheten, som han byggt upp och utvecklat under tio års tid, har i dag 26 medarbetare och arbetar förebyggande med bland annat föräldraskapsstöd, skolsociala team och samordning av kommunens arbete mot hedersrelaterat våld och förtryck och våld i nära relationer. Enheten samverkar med aktörer som skola, fritidsgårdar och föreningsliv och är organiserad inom socialförvaltningens öppenvård, som erbjuder bland annat föräldramottaning, ungdomsmottaning och relationsvårdsmottaning.

– Många insatser går att ta del av utan behovsprövning. Vi arbetar också uppsökande, berättar Mikael Skaghammar.

ARBETSSÄTTET LIGGER i linje med intentionerna i den nya lagstiftningen. Tidiga insatser och ökad möjlighet till insatser utan behovsprövning är viktiga hörnstenar i den tänka förändringen – och är det som enligt Mikael Skaghammar kan komma att påverka socialtjänsten mest.

– Det handlar om att gå från ett akutstyrt agerande till ett mer förebyggande arbets sätt och om att möta människor innan problemen vuxit sig för stora, säger han.

SJÄLVKLART KOMMER myndighetsutövningen att fortsätta att vara en tung del av arbetet, förtydligar han. Det behövs en rättssäker handläggning som säkrar skyddet för utsatta personer. Men det handlar om balansen.

– I dag är det myndighetsutövningen som definierar det sociala arbetet medan det förebyggande arbetet får utföras om vilja och utrymme finns.

Parallellt med omställningen av socialtjänsten leder Mikael Skaghammar också omställningen till god och nära vård i Järfälla. Detta eftersom kommunen ser många beröringspunkter mellan

” Förflyttningen inom vården och socialtjänsten är densamma. Vi ska utforma insatser med invånarna.”

- de två processerna. Syftet med omställningen av vården är att invånarna ska få en mer lättillgänglig och samordnad vård, där patientens hela livssituation beaktas. Navet är primärvården.
 - Förflyttningarna inom vården och socialtjänsten är densamma. Vi ska gå från att leverera tjänster för invånarna till att i stället utforma insatser med invånarna. Det handlar mycket om samverkan mellan region och kommun, men också om att komma in tidigt, både inom i det sociala arbetet och inom hälso- och sjukvården. Jag ska nu utforska hur det konkret ska se ut hos oss, säger han.

PREVENTIONSENHETEN i Järfälla har fått mycket uppmärksamhet för sitt förebyggande arbetssätt. I början av september fick de till exempel finbesök av Socialstyrelsens nya generaldirektör Björn Eriksson som ville veta mer om hur de arbetar och om Mikael Skaghammars tankar kring socialtjänstens förändringsresa.

– Vi som kommun börjar ju inte på noll. Vi är redan på en resa mot förebyggande och tidiga insatser. Vi hann också prata om vad Socialstyrelsen kan göra för att stötta oss i arbetet och den gemensamma resa vi måste göra i hela systemet, lokalt, regionalt och nationellt, säger Mikael Skaghammar.

PÅ MIKAEL SKAGHAMMARS att göra-lista står nu att mejsla fram den färdplan som kommunen ska följa efter att den nya lagen är på plats den 1 juli 2025. Den nya socialtjänstlagen är en ramlag och anger inte några detaljer. Frågan som alla kommuner först och främst behöver fundera igenom är vilken ambitionsnivå de vill ha, enligt Mikael Skaghammar.

– Vill vi lägga oss på lägstnivån och flytta runt paragrafer i vårt verksamhetssystem för att sedan kunna argumentera att vi redan arbetar

förebyggande? Eller vill vi verkligen försöka möta lagstiftningens intentioner? Det är den stora frågan.

Ska verklig förändring ske är det ett grundligt arbete som behöver göras, och en omfattande resa, enligt Mikael Skaghammar. Det handlar om att förändra kulturen snarare än om enskilda metoder.

– Det finns ett bra uttryck för det: ”Kultur käkar strategier till frukost”. Med det menas att vi kan ha massor av fina planer och idéer, men så länge vi inte arbetar med kulturen så kommer inget att hända.

En sådan kulturresa skulle påverka både socialtjänstens organisation och hur arbetet läggs upp, enligt Mikael Skaghammar.

– Det låter lite flummigt, men i grunden handlar det om maktindelning. Vi som offentlig aktör får backa tillbaka till förmån för individens beskrivning av sina behov. Vi behöver dela med oss av både makt och tolkningsföreträde, givetvis inom givna ramar.

Mikael Skaghammar

GÖR: Processledare för omställningen till ny socialtjänstlag och god och nära vård i Järfälla kommun.

FÖDD: 1971 i Bollnäs. Uppvuxen i norra Uppland.

BAKGRUND: Tog socionomexamen år 2000. Började som utredare i Ekerö kommun och kom till Järfälla 2002 där han arbetade i åtta år, först som fältarbetare och sedan med att utveckla föräldra- och barnstödgrupper. Jobbade därefter tre år med ett arvsfondsprojekt för Riksförbundet för frivilliga samhällsarbetare, innan han kom tillbaka till Järfälla 2014 och blev chef för preventionsenheten.

PERSONLIG DRIVKRAFT: Ett starkt intresse för samhället och hur det utvecklas. En vilja att vara med och påverka människors livsvillkor till det bättre. Som chef är det otroligt stimulerande att få se medarbetarna växa och förverkliga våra idéer.

← Ska verklig förändring ske är det ett grundligt arbete som behöver göras, enligt Mikael Skaghammar.

I det tillitsskapande arbetet drar Mikael Skaghamar paralleller till fältarbetarens roll, där ungdomarnas förtroende utgör det enda mandatet.

” I dag försöker vi möta tillitsbrist och desinformation genom att informera, men det fungerar sällan. ”

► **I DEN FÖRSTA DELEN** av projektarbetet ska en kartläggning och en läges- och behovsanalys göras med stöd från Sveriges Kommuner och Regioner, SKR. Analysen ska svara på vad kommunen behöver göra på både kort och lång sikt, och ska lämnas över till Socialstyrelsen för en samlad analys av kommunernas situation.

Nästa fas handlar om att ta fram en konkret plan, tidsatt och fylld med aktiviteter. Denna plan ska sedan antas av socialnämnden.

Ett prioriterat område för socialtjänsten kommer att vara tillgänglighet.

– Vi behöver bland annat titta på var vi utför det sociala arbetet. Ska alla sitta på samma plats eller ska vi vara utspridda där invånarna befinner sig? Vi ska också titta på när arbetet görs och se över om våra arbetstider bör förändras. Och vi behöver titta på målgrupper – är vi tillgängliga för alla? – och på de metoder vi använder, säger Mikael Skaghammar.

DEN STÖRSTA UTMANINGEN han ser är den tillitsbrist som finns i samhället gentemot socialtjänsten. Tillit kommer att bli ännu viktigare när fler insatser erbjuds utan behovsprövning.

– Utan tillit kommer ingen att komma till oss. Då faller hela idén om tidiga, icke-behovsprövade insatser, säger han och fortsätter:

– Jag har jobbat länge som fältarbetare. Där är det inte jag som har makten, jag är gäst på ungdomarnas arena och måste se till att bli inbjuden. Mitt enda mandat är deras vilja att ha kontakt. På samma sätt måste socialtjänsten bygga tillit och förtroende för att icke-behovsprövade tjänster ska bli använda.

Han har också tankar om hur detta kan gå till. Tillit byggs genom relationer snarare än genom information. I dag försöker vi ofta möta tillitsbrist och desinformation genom att informera, men det fungerar sällan, enligt Mikael Skaghammar.

– Här tror jag vi måste tänka annorlunda. Vi behöver vara mer relationella och möta människor där de befinner sig, både fysiskt och mentalt.

Vården och socialtjänsten lider också av liknande utmaningar när det gäller mängden tid som går till administration. En läkare och en socialsekreterare lägger i dag bara en bråkdel av tiden på möten med de människor de ska hjälpa.

– Är det den balansen vi vill ha? Särskilt med tanke på att vi har så stora utmaningar med personalförsörjning. Vi har skapat ett system som driver oss in i en byråkratisering, där vi administrerar i stället för att möta människor, säger Mikael Skaghammar.

På detta område har lokala och nationella politiker och organisationer som Socialstyrelsen, SKR och Ivo ett viktigt ansvar, menar han.

– Arbetet med att förändra kulturen handlar mycket om att ha politiker och ledning med på taget. Ska vi få en förändring på riktigt så måste även systemen förändras. Vi kan inte lösa systemproblem på individnivå eller enbart lokal nivå.

OM ARBETET inte görs grundligt och på alla nivåer finns risk att det förebyggande arbetet relativiseras, enligt Mikael Skaghammar.

– De flesta kommuner skulle redan i dag kunna argumentera för att de arbetar förebyggande. Men då missar man lagens intentioner. Dessutom saknar man insikt om vad förebyggande arbete egentligen är. Det är en egen disciplin som kräver viss kompetens. Vi behöver alltid konkretisera vad vi menar med att förebygga, vad är det som ska förebyggas och hur tidigt?

AKADEMIKERFÖRBUNDET SSR har kritiserat regeringen för att det saknas pengar och krävt mer resurser för att omställningen ska kunna bli verklighet. Men här vill Mikael Skaghammar nyansera bilden.

– I en omställning behövs förstas pengar. Men jag tycker vi skjuter fel om vi enbart pratar resurser. Att skjuta till pengar men fortsätta att göra på samma sätt är inte lösningen. Vi måste börja tänka och arbeta på ett nytt sätt. ◀

Så kortade Järva utredningstiden till hälften

Kortare utredningstid, tätare träffar och ett tvärprofessionellt arbetssätt. I Järva utreds barnfamiljer i det egna hemmet. Resultatet: Utredningarna tar mindre tid och fler tar emot hjälp.

TEXT TOMMY JOHANSSON ILLUSTRATION GETTY IMAGES

Det kallas för Intensifierade utredningar i hemmiljö (IUH) och är ett projekt som Stockholms stad drivit i Järvaområdet sedan 2020. Målgruppen är barn upp till 10 år som tidigare varit föremål för utredning av socialtjänsten, eller barn vars syskon tidigare varit aktuella för utredning. Det kan handla om ärenden där det funnits fall av missbruk i barnets direkta närhet, psykiskt eller fysiskt våld, försummelse, med mera.

– Vi märkte att vi hade många återkommande ärenden och även ärenden där beviljad insats inte lett till någon förändring, säger Andrea Castaneda, projektledare för IUH.

– Vi hade också en genomlysning av ärenden där Stockholms stads socialtjänstinspektörer såg att många av ungdomarna som senare hamnade i kriminalitet var ungdomar som vi känt till sedan länge, och som alla hade varit föremål för många insatser inom socialtjänsten.

IUH BLEV EN DEL av kursändringen. Det började som ett samarbetsprojekt mellan stadsdelsförvaltningarna Rinkeby-Kista och Spånga-Tensta och fortsatte sedan när områdena slogs samman till Järva stadsdelsförvaltning förra året.

Vid första anblick kan projektet kanske te sig en smula gränsöverskridande. En del av konceptet

är nämligen att utredningsarbetet förflyttas från socialtjänstens formella kontorsmiljöer till familjernas vardagsrum. Men det fungerar, förklarar Andrea Castaneda.

– Generellt sett har vi fått en positiv feedback från familjerna när det kommer till bemötande och tillit. Man är nöjd med hur vi har lagt upp utredningsarbetet.

ARBETET STARTAR inte sällan i brant uppförbacke. Familjerna man möter har i vissa fall inte bara gått igenom en utredning, utan tre-fyra, och dessutom utan nämnvärt resultat. Det är begripligt att det föder en misstro med särskilt höga trösklar.

– Absolut, visst stöter vi på ett motstånd ibland men det kan se lite olika ut, säger Rebecca Ekstam, socialsekreterare inom projektet.

– Man träffar ganska många som påverkats av desinformationskampanjen mot socialtjänsten. Det kan ibland vara svårt att veta vad som är vad, är man skeptisk på grund av tidigare handläggare eller är det på grund av desinformationskampanjen?

Nyckeln är att gå varsamt fram, förklarar hon, att skapa tillit och vara väl förberedd.

– Vi försöker jobba mycket med att bygga en relation med dem vi träffar och lägger mycket tid på att läsa in oss på all bakgrund och historik kring familjen. Det handlar ju om att orientera

Rebecca Ekstam,
socialsekreterare, IUH
FOTO: STOCKHOLMS STAD

Andrea Castaneda,
Projektledare IUH
FOTO: STOCKHOLMS STAD

Så jobbar man

1 RESEARCH: Inför varje utredning går socialsekreterare och familjebehandlare gemensamt igenom tidigare dokumentation för att skapa sig en bild över behov samt tidigare utredningar och insatser.

2 HEMBESÖK: Under utredningen i hemmet observeras barnets behov, samspelet i familjen, man för samtal med barn och föräldrar, både enskilda och gemensamma.

3 VALIDERING OCH BEKRÄFTELSE: Efter referenssamtal med till exempel förskola eller skola är man noga med att återberätta för familjen det som lyfts som positivt kring barnet och föräldrarna. Detta för att stärka parterna.

4 TYDLIGT AVSLUT: Efter avslutad utredning är man särskilt mån om att återföra till barnet/barnen vad man har gjort och ge dem ett tydligt avslut.

► sig så man inte går in och gör samma sak igen. Det är också skönt för familjerna att inte behöva berätta om allt de redan varit med om.

Men utöver jobbet i hemmiljö då, vad är det som mer utmärker IUH? På ett sätt ingenting. Projektet innefattar inte några unika verktyg eller speciella metoder. Det man utgår ifrån är det som redan finns i socialtjänstens ordinarie verktygslåda. Men det finns framför allt två saker som särskiljer.

DET FÖRSTA ÄR SJÄLVA utredningstiden. I stället för ordinarie 16 veckor har man halverat tiden till åtta. Tanken är att effektivisera arbetet genom tätare möten, 2–3 gånger per vecka, och genom det bygga bättre relationer och stärka tilliten. Förhoppningen är att det i sin tur ska leda till att fler familjer tackar ja till insats. Det kan ställa krav på utredarna som ibland får vara flexibla med arbetstiderna eller var man träffar familjerna.

– Utredningarna kan se oerhört olika ut. Vissa sker mestadels i hemmiljö medan andra genomförs där det funkar bäst för familjen. Det kan innebära att vi ses där familjen befinner sig; på föräldrarnas jobb, på förskolan, skolan eller i lekparken, säger Andrea Castaneda.

Upplever ni inte att den nedkortade utredningstiden kan leda till stress?

– När ärendet kräver en längre utredningstid så blir utredningstiden längre. Eftersom arbetet är intensivt så går det oftast att hålla utredningstiden inom åtta veckor. Handläggarna har färre pågående ärenden samtidigt just för att kunna bedriva ett intensivt utredningsarbete.

DET ANDRA SOM utmärker IUH är det tvärprofessionella arbetssättet. Upplägget är att socialsekreterare och familjebehandlare samarbetar i arbetet med en familj.

– Det är helt unikt med det här projektet, att myndighetsidan och behandlarsidan jobbar tillsammans. Vi kan växeldra arbetet mellan varandra vilket ger ett bättre relationellt arbete. Familjerna känner en större trygghet, säger Lisbet Knudsen, familjebehandlare inom projektet.

Har det funnits några utmaningar med det här arbetssättet?

– Det handlar ju om två olika professioner så utmaningen har ju bestått i att hitta ett gemensamt arbetssätt utifrån två redan befintliga. Det fick vi jobba mycket med i början.

– Under projektets gång har vi också haft en del personalomsättning vilket vi fått hantera, flikar Andrea Castaneda in.

Socialsekreteraren och familjebehandlaren fungerar också som två spindlar i nätet gentemot förvaltningens övriga resurser och kan vid behov

Alexandra Galant,
socialsekreterare, IUH
FOTO: STOCKHOLMS STAD

ta in ytterligare kompetenser i utredningsarbetet.

– Vi är väldigt anpassningsbara. Krävs det att vi har relationsvårdssteamet med oss så bjuder vi med dem på ett möte. Om beroendevården behövs, ja då är det dem vi tar in, säger Alexandra Galant, även hon socialsekreterare inom projektet.

Händer det att ni inte beviljar insats efter genomförd utredning?

– Ja, och ibland har vi faktiskt landat i att vi inte beviljar någon insats trots att det finns ett behov. Det kan vara att vi bedömer att familjen inte är mottaglig eller att behovet redan tillgodoses genom familjens privata nätverk.

En stor vinst med projektet är tidsvinsten och känslan av att kunna erbjuda ett mer kvalitativt arbete, förklarar Andrea Castaneda.

” Det har lett till en bättre arbetsmiljö. Ärendena blir färre och stressen minskar.

”

– Vi har märkt att det här har lett till en bättre arbetsmiljö för dem som jobbat inom projektet. Ärendena blir färre och genom det minskar stressen. Man hinner med mer arbetsuppgifter och kan fokusera mer på de ärenden man har, säger hon.

VISSA RESULTAT som projektet hittills har nått pekar också på att antalet utredningar, och därmed också tidsåtgången, faktiskt skulle kunna minska ordentligt. Rebecca Ekstam:

– Vi har haft familjer som tidigare gått igenom fem-sex utredningar och aldrig tackat ja till stöd, men som sedan tackat ja efter en utredning inom det här projektet.

Samtidigt finns det ingen hårddata kring projektets effekter. Det har inte bedrivits någon följeforskning under arbetets gång eller genomförts någon utvärdering.

– Projekttiden löper ut i juni 2025. Det kommer göras en extern utvärdering och den påbörjas senare i höst, säger Andrea Castaneda.

Det man däremot kan nämna är att fler förvaltningar i Stockholmsområdet, bland annat Skärholmen och Skarpnäck, har startat i gång egna IUH-projekt sedan Järva började 2020.

– Jag tror att de har sneglat lite på oss. ◀

KOMMENTAR:

”Den relations- skapande delen har ibland saknats”

**Hög arbetsbelastning
kommer tidvis i vägen
för relationsbygget i
barnavårdsutredningar.
Det säger Stockholms två
socialtjänstinspektörer som
båda är nyfikna på IUH.**

Anna Forsström
FOTO: PRIVAT

TEXT TOMMY JOHANSSON

Rättssäkerhet, samverkan mellan enheter och att man lever upp till de lagkrav som finns. Det är exempel på delar som Anna Forsström och Johanna Lidman-Strauss granskar inom Stockholms Stad. Det har inkluderat genomlysningar av kommunens barnavårdsutredningar, bland annat i Järva.

– När det gäller barnavårdsutredningar har vi förutom de formella kraven tittat på hur man gör barnen delaktiga. Får de till exempel vara med och formulera den problematik som finns i familjen och ges de möjlighet att vara med under uppföljningen, säger Johanna Lidman-Strauss.

Vad brukar socialtjänsten generellt sett kämpa mest med i barnavårdsutredningar?

– Det som brukar lyftas är arbetsbelastningen och förutsättningarna för att göra ett bra jobb och följa alla krav som lagstiftningen ställer, säger Anna Forsström.

Båda två känner till IUH i Järva men har inte deltagit i utvärderingen eller på annat sett granskat projektet. Däremot är de nyfikna.

– Vi har ju ibland saknat den relationsskapande delen i barnavårdsutredningar. Där är IUH intressant eftersom man har ett särskilt fokus på just det. Det ska bli väldigt intressant att se resultaten när utvärderingen är klar, säger Anna Forsström.

Johanna Lidman-Strauss flikar in:

– Vi ska inte föregå utvärderingen men vad vi kan se så tycks IUH vara en bra modell. Det vi har hört är att familjer uppskattat transparensen. Det blir något annat än den traditionella utredningen där arbetet kan pågå i flera månader och så kommer en bedömning i efterhand. Via IUH adresseras saker mer på en gång vilket nog kan upplevas som ett mer direkt stöd. ◀

60 HJÄRNOR TÄNKER TILLSAMMANS

I Grums kallar Tillitsbyrån berörda parter till gemensamma workshops. Målet: Att få fram idéer och bygga kontakter för bättre samarbete.

FOTO CECILIA NORDSTRAND TEXT CHARLOTTE BRUNMARK

Skol-
sociala
team

SSP

BRÅ
Samverkan
Med polisen

GRUMS KOMMUN

Delaktiga fäder

En av samverkansgrupperna har satt som mål att gå ifrån det stereotypa i att alltid ringa ett barns mamma om något händer.

BÄTTRE TILLSAMMANS

Öppen fritidsgård

Socialchef Maria Jörnmyr lyfter den lyckade insatsen att hålla fritidsgården öppen på sommaren.

För tio år sedan hamnade värmäländska Grums på sista plats när tidningen Fokus rankade vilka kommuner som är bäst att leva i. Det satte i gång tankarna i kommunhuset.

– Uppdrag granskning gjorde också ett program som hette "Leva och dö i Grums" där det visade sig att hälsobilden i kommunen inte var särskilt bra. Det fanns ett stort behov att lättare kunna få stöd från olika verksamheter, säger David Freundt, processledare i kommunen.

Som en del av lösningen startade de projektet Tillitsbyrån. Målet var att få skola, socialtjänst, fritidsverksamheter och polis att samverka ännu mer för att bygga bättre relationer med unga vuxna.

SAGT OCH GJORT. I projektet Tillitsbyrån ingår att bygga nära relationer mellan verksamheterna för att kunna erbjuda tidiga insatser för att motverka utanförskap, ensamhet och otrygghet bland kommunens unga vuxna. En viktig pusselbit är att samla allt från socionomer till skolpersonal för att lära känna varandra bättre och komma på smarta lösningar tillsammans. Allt i linje med nya socialtjänstlagens fokus på tidiga insatser och förebyggande arbete.

Under en samverkansdag i Karlstad berättar David Freundt att de ska följa upp en workshop de hade vid ett tidigare möte. Uppgiften gick ut på att komma på små utmaningar, så kallade "tiny tests".

– Under vår förra workshop kom vi överens om saker vi absolut måste undvika i vår kommun, vilket är otrygghet, bostadslöshet, utdragna processer, skadegörelse eller att våra unga vuxna rekryteras till gäng. Det är den målbilden Grums har.

SOCIALCHEF MARIA Jörnmyr deltar i de olika workshoparna och pekar på en lyckad satsning som pågick under sommaren 2024, vilket var att hålla fritidsgården öppen under hela lovet.

– När skola och socialtjänst jobbar tätare tillsammans blir det lättare att tillgodose våra ungdomars behov. En utmaning är att man kanske tänker mycket på ens egna pengar, i stället för att ha en gemensam pott och budget för olika verksamheter. Helhetsbilden är en förutsättning.

” En utmaning är att man tänker mycket på ens egna pengar, istället för att ha en gemensam pott. ”

Att hålla fritidsgården öppen i somras blev till exempel en fin gemensam insats, säger hon.

Tobias Svensson är föreståndare för fritidsgården. För honom har en bättre samverkan mellan verksamheterna bidragit till att han fått goda relationer och snabbt kunnat se resultat av de gemensamma insatserna.

– Det låter så enkelt, men att göra studiebesök hos olika verksamheter har gjort så mycket. Man får en förståelse för hur andra arbetar och det blir en teamkänsla i kommunen. Efter att vi bestämde ▶

oss för att hålla fritidsgården öppen i sommar har vi fått oerhört bra respons. Ungdomar som kanske annars hade suttit hemma fick någonstans att vara.

ETT "TINY TEST" som en av samverkansgrupperna ville prova var att få fler pappor att bli delaktiga i sina barns skolgång.

– I vårt test ville vi utmana fördomen att det mestadels är mammor som är delaktiga i barnens skolgång. Man ringer ofta mamman när det är något. Vårt test gick ut på att involvera fäderna i större utsträckning, berättar skoladministratör Matilda Skååre.

Sofie Malmgren, socionom, förklarar mer:

– Normen i skolan har varit att först höra av sig till mamman. Resultatet blev att vi börjat med trepartssamtal för att involvera bägge föräldrarna. En enkel sak som skapat större engagemang hos båda föräldrarna.

För henne och kollegorna Matilda Skååre och Oscar Lisberg, studieyrkesvägledare, har samverkansgrupperna i kommunen bidragit till många nya tankar.

– Vi har alla att göra med samma invånare och om vi bättre kan hjälpas åt och följa dem genom skola, fritid och hem kommer det göra mycket. En tidig insats kan även ske i 20-årsåldern, tänker

jag. Vi ska förhoppningsvis leva tills vi blir 80–90 år gamla och mycket kan hända i livet, säger Oscar Lisberg.

SÅ HUR HAR DET gått för Grums på Fokus ranking över vilka kommuner det är bäst att bo i? Bra får man ändå säga. I 2024 års lista hamnar de precis över 100-strecket, på plats 99, och David Freundt ser positivt på kommunens fortsatta arbete med att stärka unga vuxna med tidiga insatser. Trots att projektet Tillitsbyrån tar slut i 2025 är tanken att verksamheterna ska fortsätta ses regelbundet.

– Jag tror mycket på idén att lära känna varandra, att jobba nedifrån och upp och prata med dem som träffar olika klienter dagligen, för att kunna se signaler för när tidiga insatser behövs.

Förutom hårt arbete med att skapa bättre samverkan mellan olika verksamheter så tror David Freundt att ett antal nya chefer i kommunen har hjälpt till att skapa nytt fokus.

– Ibland tror jag det kan vara bra att städa ut allt gammalt och sätta nya processer tillsammans, att helt från grunden göra rätt från start.

Han avslutar:

– Mitt råd till alla kommuner som vill få till ett tätare samarbete är att våga knacka på dörren hos varandra. Det är det som allt bygger på. ◀

Aldrig för sent

Studieyrkesvägledare Oscar Lisberg pekar på att en tidig insats även är att hjälpa någon i 20-årsåldern.

Regelbundenhet

Tanken är att Grums kommuns skola, socialtjänst och fritid ska fortsätta ses varje termin.

Uppföljningar

Tillitsbyrån har formulerat vilka tidiga insatser de vill satsa på, i enlighet med nya socialtjänstlagen.

Dialog

För att skapa engagemang läggs stor vikt vid att hela tiden interagera med deltagarna i workshoppen.

Förstärkt konsulentstöd familjehemsvård

Vår familjehemsvård erbjuder rehabilitering och utveckling i engagerade familjer med ett stödjande nätverk. Varje ärende har en **tillgänglig familjemskonsulent dygnet runt**. Vi anpassar vårdinsatserna individuellt baserat på uppdragets behov och socialtjänstens önskemål, och inkluderar professionellt psykologiskt stöd.

Våra förstärkta familjehem är **ett alternativ till institutionsvård** och fokuserar på att skapa trygga, förutsägbara miljöer och starka, pålitliga relationer, oavsett individers situation eller problematik.

Brizad

BEHANDLINGSKONSULT

Brizad Behandlingskonsult AB
Box 1087, 824 12 Hudiksvall

0650-59 53 30 • info@brizad.se • brizad.se

Förfrågningar och information:

CHRISTINA KRÅKES

Placeringskonsulent

070-837 19 01 • christina.krakes@brizad.se

KRISTINA SUND

Placeringskonsulent

070-837 69 37 • kristina.sund@brizad.se

Verksamhetschef:

LENA MARIA GRANDIN

Verksamhetschef

070-837 21 78

lenamaria.grandin@brizad.se

ANNONS

FREDRIKSDAL

Ett utrednings- och behandlingshem
för familjer med barn i åldrarna 0-13 år
och blivande föräldrar

Tel. 0380 - 261 10
www.utredningshem.se

BIRGITTA PERSDOTTER, lektor i socialt arbete vid Karlstad universitet och forskningsledare vid FoU välfärd Värmland.

UNIK STUDIE ÖPPNAR NYA DÖRRAR FÖR FORSKNINGEN

För första gången genomförs en stor nationell svensk forskningsstudie som hämtar data direkt från socialtjänstens verksamhet.

– Det finns oändligt med potential i det här, säger Birgitta Persdotter.

TEXT VIKTORIA MYRÉN

Nationell uppföljning av socialtjänstens omställning, NUSO, är ett samarbete mellan Sveriges Kommuner och Regioner och Karlstads universitet (se faktaruta). Tanken är att dels skaffa sig en nulägesbild av socialtjän-

sten, dels se hur dess arbete förändras i och med omställningen till den nya socialtjänstlagen.

Birgitta Persdotter berättar att man i NUSO ”kombinerar individbaserad systematisk uppföljning och forskning”, vilket är kopplat till den nya lagens fokus på att socialtjänsten ska bedrivas i överensstämmelse med vetenskap och beprövad erfarenhet. Och satsningen är rejäl.

– Istället för att varje kommun jobbar med sin egen uppföljning så gör vi det här samlat, säger Birgitta Persdotter.

NUSO BESTÅR AV TRE olika delstudier, som följer upp alla steg i socialtjänstens process – från förebyggande åtgärder, till aktualisering, utredning och insats. I en av studierna deltar 134 kommuner och stadsdelar och data inhämtas från 21 000

barnavårdsutredningar.

– Det innebär att vi får en helt unik möjlighet till datadriven verksamhetsutveckling och jämförelser mellan kommuner på ett sätt som vi aldrig kunnat ha tidigare. Inte i den här omfattningen, säger Birgitta Persdotter.

➔ Forskningen i korthet:

- NUSO genomförs av Karlstads universitet/FoU Välfärd Värmland på uppdrag av SKR. Syftet är att fånga nuläget inom socialtjänsten, förstå hur dess arbete förändras över tid, och följa upp omställningen till nya socialtjänstlagen.
- Tre delstudier genomförs inom NUSO under 2024 och 2025 med fokus på sociala barn- och ungdomsvården. Studierna följer upp alla steg, från förebyggande åtgärder, till aktualisering, utredning och insats.
- 134 kommuner och stadsdelar deltar och data baserat på 21 000 barnavårdsutredningar samlas in, följs upp och analyseras. Det här är den största svenska studien av socialtjänsten som hittills gjorts.

- ▶ Hon beskriver det som ett helt spektra av data som kommuner och forskare kan titta på. Det handlar om allt från olika karakteristika hos barnen i form av kön, ålder, ursprung, boendesituation och eventuella funktionsnedsättningar, till hur utredningarna har genomförts och vad de resulterat i. Birgitta Persdotter ser också en vinst i att en kommun med en visst invånarantal och socioekonomiska förutsättningar, kan hitta en liknande kommun i ett annat län att jämföra sig med. Dessutom ger det stora antalet medverkande kommuner ett helt annat underlag för statistiska, kvantitativa analyser.

– Det vi skapar är en nationell infrastruktur för uppföljning och analys. Det gäller både arbetssätt inom socialtjänsten i stort, och uppföljning av olika typer av insatser. Det här ger oss en grund för att titta närmare på olika typer av problematik som exempelvis våldsutsatthet, brister i omsorg, kriminalitet och skadligt beroende.

DET HAR TIDIGARE GJORTS mindre omfattande kvantitativa studier om barnavårdsutredningar i Sverige, liksom kring aktualiseringar, men det har enligt Birgitta Persdotter saknats en plattform för att samarbeta med så många kommuner som man nu gör. Som utredare på Socialstyrelsen var hon själv med och reviderade modellen Barns behov i centrum, BBIC, med syftet "att göra systematisk uppföljning möjlig". Slutrapporten som kom 2015 fick namnet "Från enskilt ärende till nationell statistik" och Birgitta Persdotter tycker att det har tagit alldeles för lång tid att nå dit man är idag.

– Det vi följer upp och beforskar i NUSO borde ha påbörjats redan för 30 – 40 år sen och vi borde haft en snabbare process sen 2015, säger hon.

ENLIGT BIRGITTA Persdotter handlar orsakerna dels om att man inte har en tradition av att bedriva kvantitativa studier inom socialt arbete och att en stor del av forskningen inte har genomförts tillsammans med praktiken, dels om att det funnits begränsat lagstöd för att samla in personuppgifter från socialtjänsten till nationella register.

Birgitta Persdotter jämför med hälso- och sjukvården och säger att socialtjänsten "har halkat långt efter".

” Vi vet inte hur vi ska mäta allt än men vi kommer aldrig att veta det om vi inte börjar. ”

– Jag har aldrig förstått varför vi inom socialtjänsten inte har strävat efter motsvarande struktur och underlag som inom hälso- och sjukvården.

För henne är det på sätt och vis enkelt: Hon vill att socialtjänsten ska utvecklas och bli bättre för barnens skull, att det ska finnas kunskap kring vilka barn och vilken utsatthet socialtjänsten möter, vilka insatser som ges och vad som fungerar och inte.

– Men vi kommer inte dit om vi inte samordnar det här.

Birgitta Persdotter tar ett aktuellt exempel.

– Nu när vi har den här krisen inom Sis och HVB så är det ingen som kan ge en nationell bild av hur barnens problematik och insatser ser ut eller sett ut över tid. Det borde rimligtvis ha funnits 2024 kan man tycka.

Inom NUSO kommer forskarna att ta fram fördjupade statistiska analyser som kan fungera som stöd för kommunerna i deras verksamhetsutveckling och som kommer att delas i återkommande workshops där såväl forskare som kommuner deltar. Och resultat från studien kommer att presenteras löpande.

BIRGITTA PERSDOTTER säger att utmaningarna med NUSO bland annat handlar om att olika kommuner benämner olika insatser och åtgärder med olika namn, liksom att kommunerna är olika organiserade och har olika förutsättningar.

– Variationen mellan kommunerna är en utmaning, men också det som är väldigt spännande. Men utmaningen ligger även i att våga vara modig. Vi vet inte hur vi ska mäta allt än men vi kommer aldrig att veta det om vi inte börjar, säger Birgitta Persdotter. ◀

Ny registerlag kan ge bättre statistik

Regeringen har gett Socialstyrelsen i uppdrag att se över införandet av en socialtjänstdataregisterlag. Hur ser vinsterna kontra riskerna ut? Vi frågade Mona Heurgren, som deltar i utredningsarbetet.

TEXT TOMMY JOHANSSON

Som idé betraktat är införandet av en socialtjänstdataregisterlag ingen ny företeelse. En förnyelse av stödet för att samla in uppgifter för socialtjänsten har efterfrågats av Socialstyrelsen sedan mitten av 00-talet. Att arbetet tagit så lång tid har flera orsaker, förklarar Mona Heurgren, avdelningschef för register och statistik på Socialstyrelsen.

– Det är komplexa frågor. När man samlar in fler individuppgifter finns det alltid en risk för ökat integritetsintrång för enskilda personer. Det är något som lagstiftarna hela tiden måste väga mot samhällsnyttan. Utöver det så kan det också innebära en ökad administrativ börda för de verksamheter som ska dokumentera och rapportera uppgifterna.

Socialstyrelsen fick uppdraget att förbereda införandet av en socialtjänstdataregisterlag av regeringen i somras. De huvudsakliga målen är att kunna samla in fler uppgifter med syftet att förbättra nationell statistik, införa en strukturerad dokumenta-

tion och klargöra vad uppgifterna får användas till.

Vilken typ av data kommer socialtjänstdataregisterlagen omfatta?

– Vi samlar redan i dag in ganska många individuppgifter på personer som får insatser inom socialtjänstens område. På min avdelning har vi idag sex socialtjänstregister. Lagen skulle ge oss möjlighet att samla in fler uppgifter.

– Det skulle kunna handla om fler uppföljningsbara uppgifter kring öppna insatser för barn och unga, ökad uppgiftsinsamling kring personer inom missbruks- och beroendevården, eller detaljerad information om kommuners och vårdgivares olika åtgärder och varför de satts in.

Vad ser ni för risker med att samla in fler uppgifter?

– För det första handlar det ju om integritetsperspektivet men sedan finns det också ett kvalitetsperspektiv. Det behöver vara tydligt varför en uppgift ska samlas in för att kunna få kvalitet i uppgifterna.

Vilka är de största fördelarna med att införa en socialtjänstdataregisterlag?

– Vi har i dag en lagstiftning som inte är helt tydlig kring när data får användas. Det hoppas vi att den här lagen ska klargöra. Sedan tror vi också att de register vi har kan bli bredare och djupare och mer moderna. De sex register vi har i dag är olika och kan försvåra att vi får en

”Det finns alltid en risk för integritetsintrång.”

FOTO: SOCIALSTYRELSEN

Läs mer aktuell forskning på sociionomen.se!

helhetsbild. Man kan i stället tänka sig ett större register som inkluderar flera områden.

Socialstyrelsens utredning görs tillsammans med flera aktörer, bland annat kommunerna, privata vårdgivare, SKR och E-hälsomyndigheten. Uppdraget ska delredovisas i maj 2025 och slutredovisas i januari 2026. ◀

→ Mona Heurgren

GÖR: Chef för register och statistik på Socialstyrelsen.

AKTUELL MED: Arbetar med att utreda hur införandet av socialtjänstdataregisterlag ska gå till.

FORSKNING I KORTHET

TEXT ANNIKA SJÖBERG FOTO GETTY IMAGES

Barns röster hörs oftare i utredningar

BARN OCH UNGA. Tre av fyra barn får komma till tals när socialtjänsten utreder deras situation. Men det finns fortfarande hinder för barns delaktighet, särskilt för yngre barn. Det visar en studie från Stockholms universitet där forskarna tittat på i vilken utsträckning barn får delta i socialtjänstens utredningar som rör dem själva. Resultaten visar att:

- Cirka 75 procent av barnen intervjuades av socialtjänsten, antingen ensamma eller tillsammans med föräldrar.

- Ungefär hälften av barnen fick individuella samtal utan föräldrar närvarande.

- I 14 procent av fallen hölls tre eller fler samtal med barnet.

Äldre barn och fall som rörde misstänkta övergrepp hade större chans

att bli intervjuade. Anledningar till att man inte ville prata med barnen var bland annat att det ansågs onödigt, att barnet var för ungt eller att barnet själv inte ville.

Forskarna konstaterar att fler barn får komma till tals men att det fortfarande finns en klyfta mellan lagstiftningens intentioner och hur det ser ut i praktiken. Särskilt yngre barn riskerar att inte få sin röst hörd i utredningar som kan ha stor påverkan på deras liv.

Referens: Daniel Pålsson, Pernilla Leviner och Stefan Wiklund, Children's right to participation in Swedish child welfare - The extent, nature and determinants of child interviews during investigations. 2024. Child abuse & neglect.

Så motverkas ofrivillig ensamhet

ENSAMHET. Begreppen social isolering och ofrivillig ensamhet kan upplevas på olika sätt av olika individer. Även personer i parrelationer och personer som bor i exempelvis gruppboende kan till exempel uppleva ofrivillig ensamhet. I en ny rapport av Linda Clavier diskuteras begreppen, vilka hälsorisker ofrivillig ensamhet kan innebära och hur vi kan hjälpas åt i samhället, på olika nivåer och mellan civilsamhälle och det offentliga, att motverka ensamhet oavsett målgrupps ålder, kön, ekonomi och etnicitet.

Rapporten innehåller en inventering av goda metodexempel från olika delar av Sverige. Metoder hämtas också från England, där man framgångsrikt i bred samverkan mellan det offentliga och civilsamhället har arbetat med att motverka ofrivillig ensamhet sedan 1960-talet.

Referens: Clavier, Linda, Malmö universitet, 2024, Fakulteten för hälsa och samhälle (HS), Institutionen för socialt arbete

gettyimages
Credit: SDI Productions

Var och en som är placerad hos Insikten ska få bästa möjliga behandling, och en meningsfull utveckling till det bättre.

Lediga platser
HVB och Familjehem

BARN och UNGA

VUXNA – Masgården, vårt nya fina boende i Dalarna

HVB • Familjehem • Stödboende

Boenden för barn och ungdomar med **autism och andra neuropsykiatriska funktionsnedsättningar**. Placering sker i den lilla kontexten (4-5 platser) i något av våra HVB, familjehem eller stödboenden.

SoL • LVM • Rättspsykiatrisk öppenvård

Nytt högspecialiserat boende för vuxna med långvarig komplex psykiatrisk problematik, ofta i kombination med riskbeteenden, kriminalitet och missbruk. Målet är att möjliggöra en så normalt fungerande och meningsfull vardag

som möjligt för våra boende. Riskbeteenden, behov och mottaglighetsfaktorer kartläggs av psykolog i enlighet med **RBM-modellen** för välriktade, fungerande och riskförebyggande vårdinsatser som bidrar till ökad psykisk stabilitet, färre incidenter och ett bättre mående.

25 års erfarenhet av professionellt stöd och omsorg, som hjälper boende att utveckla sin självständighet och förbättra sin livskvalitet.

Insikten finns i Sala och erbjuder fostran, omsorg och behandling i boenden och familjehem från Dalarna till sydligaste Skåne. Vi arbetar enligt evidensbaserade metoder med stöd av våra psykologer och läkare. Besök oss gärna på www.insikten.info eller scanna qr-koden.

Placeringsförfrågan: 010-16 00 676

ANNONS

Skyddat boende

För kvinnor, män, familjer – egen lägenhet eller kollektivt – FREDA, SARA & Patriark – barnansvarig psykologkontakt – säkerhetsplanering – utsluss till eget boende – jour – ramavtal med ett flertal kommuner

“Alla har rätt till frihet att forma sitt liv”

Kontakta oss för förfrågan
010 70 60 350 www.vejbyhem.se

VEJBYHEM
Vård och Boende

 Debatt

Ambitionen med nya SoL är lovvärd, men för att lyckas krävs **en verklig strukturförändring av socialtjänsten.**

Johan Hellberg,
socioonom och chef vid
socialtjänsten i Nord-
malings kommun

FOTO: PRIVAT

”NYA SOCIALTJÄNSTLAGEN MISSAR MÅLET”

Sverige står inför en omfattande reform av socialtjänsten där den nya socialtjänstlagen ska styra mot en mer lättillgänglig socialtjänst, fokusera på förebyggande insatser och bygga verksamheten på vetenskap och beprövad erfarenhet. Dessa ambitioner är lovvärda, men jag menar att de saknar förutsättningar att lyckas på grund av den nuvarande decentraliserade strukturen.

Dagens system med 290 kommunala huvudmän för socialtjänsten skapar en fragmenterad och ojämlig socialtjänst över landet. Varje ny reform och åtgärd måste implementeras i samtliga kommuner, oavsett storlek eller förutsättningar, vilket leder till stora variationer i kvalitet och tillgänglighet.

SOCIALTJÄNSTENS insatser når en stor bredd av målgrupper – allt ifrån äldre till vuxna med sociala svårigheter, personer med skadliga bruk eller beroende, ekonomiskt utsatta, bostadslösa, barn, ungdomar, samt föräldrar. Inom samtliga områden sträcker sig insatserna från:

- Tidigt förebyggande
- Utredning, bedömning och beslutsfattande
- Öppenvårdsinsatser
- Hältygnsvårdande insatser

ATT EN NY socialtjänstlag strävar efter kvalitetsökning är givetvis rätt väg framåt, att öka tillgången till punkterna 1 och 3 ovan är en del i lagförslaget, samt införande av socialtjänstdataregister för att möjliggöra uppföljning och analys på ett mer centraliserat sätt. Men när det

gäller helheten missar man målet.

I SVENSK SOCIALTJÄNST har Sveriges kommuner och regioner, SKR, fått en alltmer central roll i styrningen av socialtjänsten. Som organisation har SKR fått en närmast myndighetsliknande funktion för vård och omsorg. En alldeles färsk statlig utredning, SOU 2024:43, belyser många av dessa utmaningar som vårt decentraliserade system står inför och vilken problematisk position SKR har kommit att få. Dels saknar SKR den demokratiska förankring och ansvarsutkrävande som krävs för en sådan central roll. Dels blir SKR ytterligare en nationell aktör som verksamheterna måste förhålla sig till – där SKR tjänar vissa intressen och verkar med en viss logik.

JAG MENAR ATT socialtjänsten, för att verkligen uppnå en hållbar, professionell och effektiv verksamhet, behöver en strukturförändring. En ny socialtjänstlag, oavsett hur bra innehållet må vara, kommer att missa målet. Kvar kommer vi stå med de största utmaningarna kvar inom utredning, bedömning och beslutsfattande samt bristerna inom heldygnsvården. Det som behövs är någon form av centralisering av huvudmannaskapet för socialtjänsten. Det kan åstadkommas på flera sätt.

Utifrån nivåerna 1–4 ovan vore det rimligt och logiskt att låta kommunerna ansvara för första linjens socialtjänst med tidiga insatser såsom stöd vid familjecentraler, skola, vid hälsocentraler eller lågtröskelmottagningar för relevanta målgrupper. Nästa nivå med utredning, bedömning och beslutsfattande om åtgärder skulle i stället ske

på en ny operativ regional verksamhet som hanterar mer komplexa frågor om utredning, beslutsfattande och intensiva insatser.

En ny socialnämnd vid de lokala förvaltningsdomstolarna skulle kunna överta ansvaret från kommunala nämnder och hantera både familjerättsliga frågor och LVU-ärenden i samma nämnd.

DEN KOMMANDE socialtjänstreformen är ett gyllene tillfälle att ta itu med de strukturella problemen i svensk socialtjänst. Genom att centralisera huvudmannskapet kan vi skapa en socialtjänst som verkligen är hållbar, profes-

sionell och effektiv. Där rätt nivå av stöd sker vid rätt nivå.

Det är dags att få till en hållbar struktur och en styrning som finns nära verksamheterna – med en direkt koppling mellan lokal och nationell nivå. Där den nuvarande flernivåstyrningen och SKR byggs bort.

Jag är tacksam för att regeringen tillsatte en socialtjänstminister, och att vi nu får en ny socialtjänstlag. Men med så desperat många statliga utredningar och förslag på lagförändringar – utan något fokus på strukturen, står jag tyvärr misstroende mot vart styrningen av svensk socialtjänst är på väg. ◀

➔ VAD TYCKER DU? VILL DU SKRIVA REPLIK?

Debattera vidare på vår facebookside eller på LinkedIn. Vill du skriva en replik så skicka den till redaktionen@socionomen.se.

ANNONS

Skyddade boenden & stödboenden från 18 år

Hos oss får du alltid en trygg placering

Hemstaden

Trygghet & omtanke för hela familjen

Placeringsförfrågningar: 070 108 15 15

Sett, läst, hört

Fördjupning kring en bortglömd målgrupp

FACKLITTERATUR

Sociala problem efter 65 – Socialt förebyggande arbete på nya arenor

Hanna Mac Innes, Helena Bjurbäck, Jörgen Lundälv

Vi lever allt längre och är friska högre upp i åldrarna. Samtidigt ökar klyftorna i vårt samhälle, och utsatthet försvinner inte på andra sidan pensionsgränsen. Den här boken siktar in sig på växande sociala problem bland äldre, som fattigdom, hemlöshet, psykisk ohälsa och missbruk. Den är uppdelad i två delar där den första behandlar själva problembilden och den andra det sociala arbetet och dess möjligheter. Texten är skriven av forskare och bygger till stor del på intervjuer. Läsaren får möta personer som Dragan, Irpa, Monica och Eva, som lever med försörjningssvårigheter och andra relaterade problem, men också socialsekreterare och biståndshandläggare, liksom representanter för myndigheter som Kronofogden, Pensionsmyndigheten och

Överförmyndarenheten i Göteborgs stad. En poäng med boken är att belysa det "multisociala arbetet", och hur olika aktörer och verksamheter kan lära av varandra. Den vänder sig till studerande och yrkesverksamma, och uppmanar oss alla att agera när sociala problem som berör äldre osynliggörs.

Tim Andersson

Avhopparen: En sann berättelse

FACKLITTERATUR

Fredrik Thorén, Viktor Grewe

Vi hör allt fler röster inifrån den stora våldsvåg som skakar Sverige. Förra året kom poeten Faysa Idles makalösa Ett ord för blod, om hennes uppväxt i

gångkrigens Järva, och nyligen var det premiär för filmen Miséria, som delvis bygger på den tidigare gangsterrapparen Sebastian Staksets erfarenheter. Nu läggs ytterligare en berättelse till samlingen. Den handlar om Viktor Grewe, 25 år gammal och uppvuxen i Märsta. I dag arbetar han inom BRIS, men i boken Avhopparen skildrar han en tidigare period i sitt liv, då han upplevde en ilska som bara våldet kunde stilla. Vi får följa honom genom kriminaliteten och in i häktet där den plötsliga tystnaden väntar honom. Vad händer när telefonen inte längre ringer? Som bokens titel avslöjar är Avhopparen en berättelse om hur han till sist hittade vägen ut.

Tim Andersson

FOTO: CAROLINE FALKMAN

PODD: KOLL PÅ SOCIALT ARBETE

Forskarna Klara Hussénus och Peter Andersson vid Stockholms universitet startar podd. Tillsammans med gäster diskuterar de aktuell forskning om socialt arbete med målet att nå en bredare samhällsintresserad publik.

Socionomfilmer i höstmörkret!

Text: Fredrik Söderlund

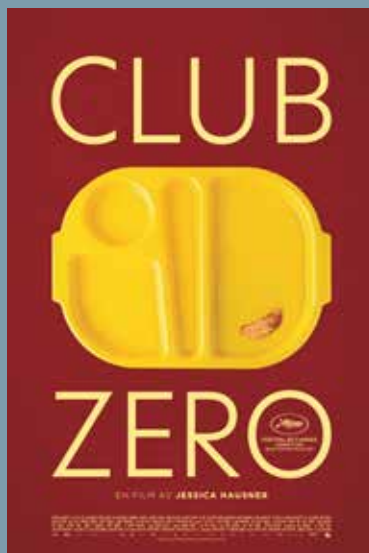

1 Tatami

Irnskan Leila ska tävla i judo-VM i Georgien tillsammans med sin tränare Maryam. För varje match som teamet vinner kommer de närmare en eventuell final mot israeliskan Shani. Problemet är att Irans ledarstab och president förbjuder matchen av politiska skäl. Hot, förföljelse och terror i det tysta genomsyrar plötsligt det iranska teamets vistelse. Tatami handlar om att jobba hårt för en dröm som är på väg att krossas efter påtryckningar från en skräckslagen regering. Filmen är lika mycket en paranoiathriller som ett upp till kamp-drama och skakande nutidsporträtt. Allt är dessutom tjustigt inlindat i ett krispigt svartvitt foto.

Går på bio

(Distributör: Noble Entertainment)

2 Club Zero

En surrealistisk och smått skrämmande film om vår moderna syn på idealism, objektifiering och den nitiska strävan efter välmående. Fru Novak är lärare på en privatskola och undervisar i en klass om att äta medvetet. Som ett hälsosamt komplement till läroplanen accepteras hennes metoder till en början av en grupp entusiastiska deltagare. När hon så småningom insisterar på att eleverna ska sluta äta tar allt en bisarr vändning. Filmen är pepprad med satir och dragen till sin spets, men har sina bisarra sanningar och kusliga minimalism. Mia Wasikowska är dessutom väldigt bra i sin roll som avtrubbad och manipulativ pedagog.

Premiär 8 november
(Distributör: Folkets Bio)

3 Armand

Detta norsk-svenska samarbete blev rättmätigt prisbelönt på årets filmfestival i Cannes. Sexåriga Armand anklagas för att ha sexuellt ofredat sin kompis och föräldrarna kallas in akut av skolledningen. Vi får aldrig se barnen utan får förlita oss på ett ord mot ord-krig mellan förmyndarna. Blickspelet, den tryckande värmen, de förutfattade meningarna och skolans desperata försök att hålla situationen på en respektfull nivå. Allt är skapat med en imponerande täthet av debutregissören Halfdan Ullman Tøndel. Filmen är ett intelligent kammarspel som snyggt slänger sig mellan genrer med en skådespelarensemble av yttersta klass.

Premiär den 25 oktober
(Distributör: Folkets Bio)

Vem är socionom- utbildningen gjord för?

Detta är en krönika om hur en poc-student, person of color, upplever socionomprogrammet. Men det är också en shout-out till andra studenter, samt en vädjan till lärare och övrig personal att göra mer för att alla studenter ska komma till sin rätt.

Jag läser mitt andra år på socionom-utbildningen och har stött på flera exempel på hur poc-studenter bemötts med bristande respekt och förståelse. Vi får ofta höra om personer med utländsk bakgrund i termer av sårbarhet, marginalisering och som sociala problem i bland annat statistik. Till exempel i relation till begreppet "white flight" – ett fenomen där vita flyttar ifrån områden i vilka poc-personer bor. Detta bidrar till stigmatisering och känslor av utanförskap. Frågan blir då vem utbildningen är utformad för, och med vem i åtanke?

ETT ANNAT EXEMPEL är workshopen "Ett steg fram" som bland annat syftar till att synliggöra kategorier samt de för- och nackdelar som tillkommer dessa. Studenter ställs på rad och tar ett steg fram för varje kategori de tillhör såsom "man", "barn till högskoleutbildade" eller "svenskfödd". Workshopen kan utföras utifrån en påhittad karaktär eller utifrån studenternas egen livshistoria.

FOTO: PRIVAT

Sogol Mabadi

Socionomstudent och
konstpsykoterapeut

I den senare formen, då poc-studenter tenderar att hamna flera steg efter sina vita klasskamrater, riskerar lärdomen om kategoriers makt att ske på poc-studenternas bekostnad. Särskilt då man som student kanske inte är förberedd på de komplexa känslor som detta interaktiva moment kan väcka. I mitt fall, skam. Tror lärare att studenter kommer till programmet med de verktyg som krävs för att själva kunna bearbeta och skapa mening av dessa komplexa känslor?

LÄRARES AVSIKT att blotta normer och belysa kategorier som nödvändiga men trubbiga verktyg ämnar säkert till att göra oss till bättre framtida socionomer. Men utan utrymme för att utforska vil-

ken påverkan utbildningens olika inslag har på oss studenter faller intentionen platt. Det är som att säga till någon att man älskar den, och samtidigt inte lyckas få personen att känna sig älskad. De goda intentionerna behöver vara förenade med omsorg och utgå från studenternas behov, perspektiv och möjligheter för att bidra till att alla studenter kan tillgodogöra sig sin utbildning på lika villkor.

DET BEHÖVS AKTIVA åtgärder som verkar för att denna omsorg ska vara levande genom hela utbildningen. Vad dessa åtgärder är behöver vi fundera över i samråd, men ett första steg är att levandegöra olika grupper genom att på ett informerat och omsorgsfullt sätt lyfta det faktum att det förmodligen finns studenter i föreläsningssalarna och på seminarier som lever med de olika verkligheter som diskuteras i undervisningen. Det behöver utbildare vara aktsamma och lyhörda inför, då kan det också fungera som ett lärande moment genom att man studenter emellan exempelvis får stöd i att utveckla en nyfikenhet och förståelse för olikheter och vad dessa kan innebära. Om vi dessutom har lärare som representerar och speglar samhällets och studenternas mångfald och diverse erfarenheter av att leva med, och navigera rasism, islamofobi, sexism med mera så tror jag att frågan skulle hanteras på ett annat sätt. ◀

→ FLER KRÖNIKOR: HITTAR DU PÅ SOCIONOMEN.SE

"Tänk om jag fått vård på ett hvb-hem där jag fick vara mig själv?"
LO THORNBORG

"Evy är död"
UJE BRANDELIUS

"Efteråt tänkte jag på vilken tur vi haft"
LO KAUPPI

NÄSTA NUMMER

SOCIALT ARBETE I GLESBYGD

Långa avstånd och få människor på stor yta. Hur kan glesbygdskommuner jobba smart med det sociala arbetet?

I din brevlåda den ←
12 december.

Har du kompetens inom socialt arbete? Vill du ha en arbetsplats där Engagemang, Ansvar och Glädje är i fokus?

På Humana har vi en bra anledning att stiga upp och gå till jobbet varje dag. Vi är hängivna uppgiften att ge så många människor som möjligt ett bra liv. Våra medarbetare är våra hjältar, det är därför viktigt för oss att bidra till deras utveckling och välmående. Tillsammans kan vi hjälpa andra och göra skillnad.

Vill du vara med och göra skillnad? Jobba hos oss!

Se alla lediga jobb och läs mer. Skanna QR-koden.